

De ce este genul un factor important în procesul de trafic în scopul exploatării sexuale?

Ghid pentru profesioniști, cu focus special asupra traficului în scopul exploatării sexuale a fetelor și femeilor de origine română

Gender Interventions for the Rights and Liberties of Women and Girls Victims of Trafficking for Sexual Exploitation

Co-funded by the Prevention of and Fight against Crime Programme of the European Union

Autori:

Livia Aninoșanu și Daniela Marțiș (CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate, România), Gina Stoian (ADPARE – Asociația pentru Dezvoltarea Practicilor Alternative de Reintegrare și Educație, România)

Marcello D'Amico (Expert for Europe, Italia)

Laura Sales Gutiérrez (Fundació SURT, Spania)

Data publicării: 2016

Acest ghid a fost realizat în cadrul proiectului **GIRL – Gender Interventions for the Rights and Liberties of Women and Girls Victims of Trafficking for Sexual Exploitation**, implementat în perioada 2014-2016 în cadrul unui parteneriat compus din organizații din **România** (CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate și ADPARE – Asociația pentru Dezvoltarea Practicilor Alternative de Reintegrare și Educație), **Italia** (Cultura Lavoro, Expert for Europe) și **Spania** (Fundació SURT).

Proiectul GIRL - Gender Interventions for the Rights and Liberties of Women and Girls Victims of Trafficking for Sexual Exploitation (Grant Agreement Number HOME/2013/ISEC/AG/THB/4000005930) este co-finanțat prin intermediul Programului de Prevenire și Luptă împotriva Criminalității al Uniunii Europene.

Această publicație a fost realizată cu asistența Uniunii Europene. Întreaga responsabilitate pentru conținutul acestei publicații revine autorilor și nu reprezintă în mod necesar poziția Uniunii Europene.

De ce este genul un factor important în procesul de trafic în scopul exploatării sexuale?

Ghid pentru profesioniști, cu focus special asupra traficului în scopul exploatării sexuale a fetelor și femeilor de origine română

Gender Interventions for the Rights and Liberties of Women and Girls Victims of Trafficking for Sexual Exploitation

Conținut

1. Introducere	5
1.1 Contextul în care a apărut acest ghid	5
1.2 Scopul acestui ghid	6
1.3 Mențiuni speciale	7
2. De ce să lucrăm în domeniul prevenirii și combaterii traficului din perspectivă de gen	8
2.1 Utilizăm perspectiva de gen?	8
2.2 Cine sunt victimele traficului în scopul exploatarei sexuale?	10
2.3 Care sunt principalele provocări?	12
3. Prevenirea traficului din perspectivă de gen: elemente practice pentru școli și organizații implicate în activități de prevenire	20
3.1 Ce înseamnă prevenirea?	20
3.2 Este prevenirea traficului un subiect care poate fi tratat din perspectivă de gen?	21
3.3 Cum dezvoltăm politici și măsuri de prevenire a traficului care iau în considerare perspectiva de gen?	22
3.4 Ce tipuri de activități pot fi implementate pentru a preveni traficul?	25
3.5 Care sunt pașii cei mai importanți în dezvoltarea unei inițiative de prevenire?	28
4. Elemente de gen în procesul de identificare a victimelor traficului în scopul exploatarei sexuale	30
4.1 Ce este traficul de ființe umane	30
4.2 Ce este exploatarea sexuală	31
4.3 Identificarea primară și identificarea formală	34
4.4 Elemente generale privind identificarea primară realizată de profesioniștii din domeniul social	38
4.5 Indicatori privind traficul pentru exploatare sexuală	41
5. Cum luăm în calcul perspectiva de gen când oferim servicii victimelor traficului în scopul exploatarei sexuale	45
5.1 Privire generală asupra dinamicilor care determină vulnerabilitatea la trafic	45
5.2 Cooperarea între actorii cheie în domeniu	48
5.3 Mituri, stereotipuri și prejudecăți care pot influența negativ asistența oferită victimelor traficului	49
5.4 Elemente importante privind exploatarea care pot influența dinamica și participarea în procesul de asistență	51
5.5 Aspecte speciale de luat în considerare în implementarea programelor de protecție și sprijin pentru victimele traficului	54
5.6 Obiective și tipuri de programe de protecție și sprijin pentru victimele traficului	56
6. Bibliografie	58

1. Introducere

1.1 Contextul în care a apărut acest ghid

Prezentul ghid este un rezultat al colaborării dintre organizațiile partenere în proiect: CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate și Adpare - Asociația pentru Dezvoltarea Practicilor Alternative de Reintegrare și Educație (România), Expert for Europe (Italia) și Fundació SURT (Spania), pentru a oferi un instrument pentru cei care lucrează în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane în scopul exploatării sexuale. Ghidul atrage atenția asupra importanței pe care genul o are în contextul fenomenului de trafic, luându-l în calcul drept cauză profundă a traficului de fete și femei în scopul exploatării sexuale, explorând multiplele sale manifestări, ca factor de vulnerabilitate care influențează recrutarea, exploatarea, prevenirea, identificarea, precum și procesul de a oferi asistență **fetelor** și femeilor care au trăit experiențe de trafic și care au reușit să iasă din contextul de exploatare.

Realizarea acestui ghid a avut loc în contextul proiectului **GIRL - Gender Interventions for the Rights and Liberties of Women and Girls Victims of Trafficking for Sexual Exploitation**; proiectul își propune să crească conștientizarea privind importanța perspectivei de gen în activități legate de lupta împotriva traficului (prevenire, identificare, investigare) și de oferirea de sprijin pentru victimele traficului în scopul exploatării sexuale (asistență, **protecția** drepturilor, reintegrare socială). Specific, obiectivele urmărite în cadrul proiectului **GIRL** au fost:

1. Să investigheze modul în care dimensiunea de gen, precum și inegalitățile și vulnerabilitățile de gen influențează traficul în scopul exploatării sexuale și eficiența activităților de prevenire, a asistenței oferite și a reintegrării sociale a victimelor la nivelul tuturor țărilor partenere.
2. Să conștientizeze și să dezvolte abilitățile a 270 de profesioniști (asistenți sociali și psihologi, profesori și consilieri școlari, mediatori culturali și sociali, actori din domeniul prevenirii) care lucrează în domeniul traficului, precum și în domenii conexe, în ceea ce privește înțelegerea și integrarea aspectelor de gen în procesul identificării, prevenirii, investigării, asistenței, protecției drepturilor și a reintegrării sociale a victimelor.
3. Să dezvolte o campanie de prevenire a traficului care să crească nivelul de conștientizare în legătură cu vulnerabilitățile și inegalitățile de gen și cu modul în care acestea influențează traficul în scopul exploatării sexuale, să sprijine dezvoltarea unor comunități puternice, care pot oferi protecție fetelor și femeilor în contextul pericolului de trafic în scopul exploatării sexuale și să adreseze cererea de servicii oferite de victimele traficului în scopul exploatării sexuale.

Pas cu pas, proiectul, **GIRL** înseamnă:

- *Cercetare* privind vulnerabilitățile și inegalitățile de gen ca factori care influențează traficul de femei și fete în scopul exploatării sexuale
- *Conștientizare și abilități* în ceea ce privește diminuarea vulnerabilităților și inegalităților de gen ca factori de risc care influențează traficul de femei și fete în scopul exploatării sexuale
- *Prevenirea* traficului de femei și fete în scopul exploatării sexuale din perspectivă de gen, precum și din perspectiva reducerii cererii.

Elaborarea prezentului ghid utilizează rezultatele cercetării realizate în anul 2015 în cele trei țări **partenere (România, Italia, Spania)**, ca parte a proiectului GIRL, cercetare care a cuprins atât interviuri cu profesioniști în domeniu, cât și cu femei supraviețuitoare ale traficului; însă actuala

publicație utilizează și cunoștințe și informații obținute ca rezultat al unor proiecte implementate anterior, precum *GendeRIS - The Gender Dimension in Anti-trafficking Policies and Prevention activities in Romania, Italy and Spain* (2013-2015) și *AnimaNova – Integrare pe piața muncii pentru persoanele traficate* (2009-2012).

Fiecare partener în proiect a fost responsabil pentru o secțiune a ghidului. O parte dintre informațiile cuprinse în cadrul acestui ghid, în special cele care vizează vulnerabilitățile de gen și riscul de trafic, se regăsesc în cadrul mai multor secțiuni, în mod similar; totuși, pentru a păstra coerența și consistența fiecărei secțiuni am decis să păstrăm aceste repetiții, astfel încât cititorul care este interesat în mod special de una dintre secțiuni și mai puțin de celelalte să poată avea informații suficiente chiar și atunci când decide să consulte doar o parte a ghidului. De asemenea, a renunța la acele informații ar fi însemnat și o alterare a logicii în care a fost dezvoltată fiecare dintre secțiuni.

1.2 Scopul acestui ghid

Ghidul are ca scop principal să ofere celor care lucrează, în diferite roluri, cu femeile supraviețuitoare ale traficului pentru exploatare sexuală sau care sunt activi în prevenirea fenomenului, noi cunoștințe privind vulnerabilitățile de gen și impactul pe care acestea îl pot avea asupra eforturilor făcute pentru prevenirea traficului de femei și fete în scopul exploatării sexuale, precum și pentru oferirea de servicii directe victimelor. Ghidul abordează tematici precum:

- De ce este genul un factor important care influențează procesul de trafic;
- Care sunt principalii factori de vulnerabilitate care afectează fetele și femeile;
- Cum putem diminua influența stereotipurilor de gen;
- Riscurile cauzate de învinovățirea victimei și de vulnerabilitățile de gen în procesul de asistență **acordată femeilor** și fetelor victime ale traficului;
- Dezvoltarea și implementarea unor campanii de prevenire sensibile la gen, care vizează potențialele victime, victimele actuale și clienții.

Ca parte a proiectului GIRL, **307 profesioniști** au fost formați, utilizând acest ghid. Principalele grupuri care au beneficiat de formare în cadrul proiectului au fost compuse din:

1. Asistenți sociali și psihologi care oferă servicii victimelor în cadrul unor organizații publice sau private
2. Profesori și consilieri școlari
3. Mediatori culturali și sociali care lucrează cu victime de origine română
4. Profesioniști în domeniul prevenirii traficului

Parte dintre grupurile de formare au fost implicate numai în România (de exemplu, profesorii și consilierii școlari) sau numai în Italia și Spania (de exemplu, mediatorii culturali și sociali), în timp ce alte grupuri au fost implicate în sesiunile de formare în toate cele trei țări (asistenți sociali, psihologi, profesioniști în domeniul prevenirii).

În **România**, numărul total de beneficiari de formare a fost de **188 de persoane, provenind atât din instituții private, cât și din organizații neguvernamentale**, între care asistenți sociali, psihologi și psihoterapeuți, manageri de caz, experți în domeniul prevenirii, profesori și consilieri școlari.

În **Italia**, numărul total de beneficiari de formare a fost de **44 de persoane, provenind atât din instituții private, cât și din organizații neguvernamentale**, între care asistenți sociali, psihologi și psihoterapeuți, manageri de caz, experți în domeniul prevenirii, mediatorii culturali și sociali.

În **Spania**, numărul total de beneficiari de formare a fost compus din **75 de persoane, provenind atât din instituții private, cât și din organizații neguvernamentale**, între care asistenți sociali, psihologi și psihoterapeuți, manageri de caz, experți în domeniul prevenirii, mediatorii culturali și sociali.

1.3 Mențiuni speciale

Dorim să exprimăm recunoștința noastră față de implicarea activă a tuturor participanților la sesiunile de formare, față de sugestiile, comentariile și întrebările lor, care au fost foarte utile și ne-au sprijinit în procesul de realizare a conținutului final al acestui manual.

Mai mult, dorim să subliniem faptul că avem disponibilitatea de a susține munca altor organizații în utilizarea acestui manual, inclusiv după finalizarea proiectului; putem oferi organizațiilor și persoanelor interesate suport și exemple suplimentare în legătură cu modul în care pot lua în calcul perspectiva de gen atunci când lucrează în domeniul traficului în scopul exploatarei sexuale. Persoanele și organizațiile interesate ne pot contacta direct la CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate, persoană de contact Livia Aninoșanu, Directoare de Programe – laninosanu@cpe.ro

2. De ce să lucrăm în domeniul prevenirii și combaterii traficului din perspectivă de gen

2.1 Utilizăm perspectiva de gen?

A ține cont de perspectiva de gen atunci când abordăm fenomenul traficului de fete și femei reprezintă o problemă semnificativă atât la nivel național, cât și la nivel european. Socializarea timpurie de gen, relațiile de gen, percepțiile existente în legătură cu feminitatea și masculinitatea, rolurile din familie și modul în care sunt împărțite puterea și influența, răspunsurile existente la nivel social în ceea ce privește violența de gen sau violența sexuală, toate acestea fac deosebit de dificil pentru femei, în special pentru acele femei aflate în situații de dezavantaj, să acceseze drepturile lor ca cetățene europene, ca cetățene în general. Având în vedere faptul că în general femeile se pot regăsi în situații și contexte care le limitează accesul la drepturi, este în mod special dificil pentru victimele traficului să se recupereze după experiențe de exploatare sexuală, fiind în unele cazuri amenințate și abuzate de organizații criminale puternice, fără a beneficia de sprijinul comunităților care adesea rămân marcate de stereotipuri și prejudecăți atunci când este vorba despre violență sexuală împotriva fetelor și a femeilor. Genul are importanță: în creșterea băieților și a fetelor, în dezvoltarea unor tipare și dinamici diferite de vulnerabilitate, în procesele de recrutare și exploatare, precum și în perioada de după ieșirea din trafic și în ceea ce privește intervențiile inițiate în această perioadă. Dacă genul reprezintă un ingredient semnificativ la toate aceste niveluri, atunci devine evident faptul că genul ar trebui să fie prezent la nivelul tuturor activităților menite să lupte împotriva traficului: în prevenire, investigare, identificare, în oferirea de suport și asistență, precum și în procesul de reintegrare.

În pofida acestui lucru, perspectiva de gen este în cea mai mare măsură ignorată în modul în care lucrăm pentru a preveni și combate traficul, în modul în care susținem supraviețuitoarele traficului pe drumul lor către recuperare, precum și către integrarea și procesarea experienței și redobândirea drepturilor grav încălcate.

Conform unui raport extins elaborat în anul 2013 ca parte a proiectului *GendeRIS – Dimensiunea de gen în politici anti-trafic și în activități de prevenire a traficului în România, Spania și Italia*¹, multe dintre actele normative și politicile analizate nu erau sensibile la gen, de obicei neconținând nicio mențiune legată de cauzele și impactul genului asupra traficului pentru exploatare sexuală, neexistând o analiză de gen nici în privința nevoilor existente. Raportul *The Gender Approach Within Anti-Trafficking Prevention Policies* este bazat pe analiza, din perspectivă de gen, a celor mai importante documente legislative și politici în domeniul traficului de ființe umane, în România, Italia și Spania. Din cele 5 acte normative analizate în cazul *Italiei*, de exemplu, numai unul este considerat a fi sensibil la gen, fiind însă, în același timp, considerat de autoarele raportului drept “un simplu exemplu pozitiv izolat”, restul fiind fie neutre din perspectiva de gen, fie utilizând limbaj sexist sau stereotip. Abordarea legislativă din *Spania*, pe de altă parte, ia în considerare fenomenul din perspectivă pur penală, fiind mai degrabă concentrată pe lupta împotriva migrației ilegale decât pe apărarea drepturilor omului²; o privire generală asupra celor 5 documente legislative spaniole analizate a condus autoarele la concluzia că traficul este fie perceput drept fenomen neutru din punct de vedere al genului, fie egalitatea de gen este menționată ca principiu (în politici împotriva traficului pentru exploatare

1 www.genderis.org

2 Modificări recente ale legilor și instrumentelor politice din Spania par a include într-o mai mare măsură perspectiva drepturilor omului în acest domeniu (ex. Legea 4/2015 privind Statutul Victimelor Infracțiunilor).

sexuală), însă nu este tradusă mai departe în măsuri clare și specifice. 15 acte normative au fost analizate pentru *România*, dintre care majoritatea conțineau limbaj neutru din perspectiva genului; totuși, chiar și atunci când perspectiva de gen era prezentă, în cea mai mare parte era inclusă în mod minimal, fără specificitate. Principalul risc în legătură cu includerea perspectivei de gen în legislație fără a stabili indicatori clari de evaluare și cerințe obligatorii este tocmai acela că aceste prevederi nu vor produce suficient impact la nivelul modului în care acțiunile și măsurile sunt gândite și implementate.

Raportul citat anterior a inclus și realizarea unei serii de interviuri cu profesioniști care lucrează în domeniul anti-trafic la diferite niveluri, în poziții decizionale înalte sau la nivel operativ. În general, a fost evident un nivel foarte scăzut de conștientizare, în special al profesioniștilor din instituții publice (în Italia, de exemplu), în legătură cu perspectiva de gen și cu impactul acesteia asupra fenomenului traficului; aspectele de gen erau văzute într-o manieră foarte fragmentată și lipsită de coerență, fiind, în percepția unora dintre respondenți, relevate exclusiv de statistici, care indicau un număr mult mai mare de femei victime; totuși, nici măcar acesta nu era un argument convingător pentru unii dintre profesioniști, care afirmau că nu sunt necesare măsuri specifice și că genul nu ar trebui să beneficieze de o importanță specială, nici măcar la nivelul activităților de prevenire. În ceea ce privește România, raportul de cercetare calitativă a indicat că foarte puțină expertiză de gen este disponibilă specialiștilor care lucrează în domeniul traficului sau în domenii conexe. Majoritatea profesioniștilor implicați în interviuri nu fuseseră niciodată formați în domeniul genului și, ca rezultat, nu conștientizau impactul factorilor de gen în procesul de recrutare, de trafic, nici al modului în care aceste aspecte ar putea fi utilizate pentru a asigura o mai bună prevenire, servicii mai bune de asistență și intervenție în domeniul traficului. Majoritatea profesioniștilor vedeau nevoia de a primi formare în domeniu ca fiind importantă pentru munca lor, afirmând, de asemenea, că în cele mai multe dintre cazuri expertiza lor în domeniu era formată exclusiv pe baza experiențelor practice de lucru direct cu femei victime ale traficului, beneficiare ale serviciilor oferite de organizațiile pentru care lucrau. Persoanele intervievate considerau că este în continuare foarte multă nevoie de a implementa politici și măsuri în domeniu din perspectivă de gen și de a privi fenomenul traficului prin lentilele relațiilor sociale de gen. A beneficia de formare în ceea ce privește aspectele de gen ar permite o mai bună înțelegere a genului ca factor de risc și ar oferi noi instrumente și resurse pentru specialiști, aceștia putând astfel lucra integrând perspectiva de gen în munca lor.

În ceea ce privește raportul de cercetare elaborat pe baza interviurilor cu profesioniști realizate în cadrul proiectului GIRL, aceleași aspecte analizate în anul 2013 variază semnificativ de la o țară la alta. În cazul Spaniei, de exemplu, se consideră că mai multe dintre persoanele intervievate au o bună cunoaștere și înțelegere a fenomenului traficului pentru exploatare sexuală și, de asemenea, o conștientizare înaltă a aspectelor de gen, pe când în cazul Italiei, de exemplu, mai multe aspecte de gen au fost aduse în discuție în contextul interviurilor, în legătură cu același element important, cel al poziției marcante de vulnerabilitate date de acestea. Profesioniștii italieni au subliniat faptul că, având în vedere importanța recunoscută a aspectelor de gen în analiza și construirea activităților de prevenire, combatere și protecție a victimelor, există o dificultate majoră legată de sensibilitatea opiniei publice și a profesioniștilor din acest punct de vedere, ceea ce conduce la limitări în punerea în practică, în special în legătură cu intervențiile privind prevenirea în țările de origine (care vizează victimele potențiale sau grupurile sociale care au rolul de a asigura un mediu sigur) și în țările de destinație (care vizează clienții și publicul larg care trebuie să înțeleagă fenomenul). În ceea ce privește România, majoritatea respondenților erau bine informați și aveau experiență și cunoștințe în domeniul traficului de ființe umane. Totuși, în cazul conștientizării aspectelor de gen și al legăturii dintre gen și trafic pentru exploatare sexuală, o lipsă a expertizei a fost evidentă, fiind reflectată în ezitarea sau refuzul a aproape o treime din respondenți în a răspunde la întrebări. Persoanele care au răspuns au subliniat faptul că inegalitatea de gen este prezentă la nivel social și că efectele sale sunt prezente în cazul fenomenului de trafic (femeile fiind în acest context victime, iar bărbații deținând rolul clienților, precum și al celor mai mulți dintre traficanți).

Prevederile europene privind traficul de ființe umane – *Directiva 2011/36/EU, Strategia UE pentru 2012 - 2016* – conectează în mod direct fenomenul cu perspectiva de gen. Se consideră că violența împotriva femeilor și inegalitățile de gen reprezintă principalele cauze ale traficului, limitând accesul femeilor la drepturi și crescând vulnerabilitatea lor la trafic (Parlamentul European, 2015).

În anii anteriori adoptării strategiei menționate, Comisia Europeană a opinat, într-un document din anul 2004 privind traficul de ființe umane, că cel mai important factor care conduce la apariția fenomenului este sărăcia, însoțită de niveluri crescute de șomaj în țările de origine ale victimelor (direct cauzate, printre altele, de lipsa reformelor sociale, de declinul industriei și al agriculturii), alături de inegalitatea de gen și de discriminare, de toleranța față de violența împotriva femeilor, atât în statele de origine, cât și în cele de destinație.

O altă sursă de referință pentru înțelegerea nevoii de a aborda politicile și acțiunile anti-trafic din perspectivă de gen este Studiul privind Dimensiunea de Gen a Traficului de Ființe Umane, lansat de Comisia Europeană în anul 2016. Studiul subliniază faptul că traficul are o dimensiune de gen, după cum această realitate e reflectată și la nivelul victimelor traficului pentru diverse forme de exploatare, ca și la nivelul consecințelor traficului. În special, luând în calcul nevoile specifice ale femeilor și fetelor exploatare sexual, studiul subliniază faptul că răul produs în cazul acestei forme specifice de trafic este diferit comparativ cu cel produs de traficul realizat în scopul exploatării prin muncă sau a altor forme de exploatare.

2.2 Cine sunt victimele traficului în scopul exploatării sexuale?

Cercetări și statistici globale indică fetele și femeile ca reprezentând majoritatea victimelor traficului pentru exploatare sexuală. Conform rapoartelor lansate de *Eurostat* în 2013, între victimele identificate în perioada 2008-2010 (peste 30,000 în cele 28 de state membre), 68% au fost femei, 12% fete, 17% bărbați și 3% băieți. Datele includ doar victimele identificate de către autorități, prin urmare numărul real de victime ale traficului este mult mai mare. Cea mai răspândită formă de exploatare a fost, în această perioadă, exploatarea sexuală (69%), fetele și femeile reprezentând majoritatea victimelor (95%). Același raport consideră că traficul de ființe umane este un fenomen puternic influențat de aspecte de gen. Datele relevante pentru perioada 2010-2012, cuprinse în raportul *Eurostat* din 2015, au subliniat de asemenea că 80% dintre victimele înregistrate în Uniunea Europeană sunt femei (dintre care 67% femei și 13% fete). Majoritatea (69%) au fost traficate pentru exploatare sexuală, femeile și fetele reprezentând 85% din totalul acestui procent. 45% dintre victimele înregistrate aveau 25 de ani sau peste, 36% aveau între 18 și 24 de ani, 17% aveau între 12 și 17 ani și 2% aveau între 0 și 11 ani. Majoritatea victimelor proveneau din România și din Bulgaria, România raportând de asemenea, în perioada de referință indicată, o creștere a numărului victimelor minore.

În cazul României, țara de origine vizată de proiect, datele disponibile oferite anual de către Agenția Națională împotriva Traficului de Persoane – ANITP indică faptul că femeile sunt constant mai numeroase între victimele identificate și că principala formă de exploatare în care sunt implicate este exploatarea sexuală. Mai mult, numărul fetelor minore exploatare sexual a crescut în ultimii ani. Conform datelor privind fenomenul exploatării sexuale lansate în anul 2013 de către ANITP, bazate pe principalele caracteristici ale victimelor identificate în perioada cuprinsă între 1 ianuarie 2012 și 30 iunie 2013, 97.6% dintre victimele exploatării sexuale sunt femei și fete. Dintre cele 733 de victime ale exploatării sexuale, 326 au fost femei și 390 fete. Acesta a fost primul an în care numărul fetelor exploatare a fost mai mare decât cel al femeilor cu vârsta de peste 18 ani (55% comparativ cu 45%). Cea mai tânără victimă înregistrată se regăsește în categoria 7-9 ani. Mai mult, 25 dintre victime aveau vârsta cuprinsă între 10 și 13 ani, 365 dintre victime aveau vârsta cuprinsă între 14 și 17 ani, 285 – între 18 și 25, 35 – între 26 și 40, și 3 victime - între 41 și 60. În cazul datelor oferite de ANITP pentru anul 2014, se observă o creștere a numărului victimelor adulte, comparativ cu anul 2013. În anul 2014, din totalul de 467 victime adulte, 283 erau femei (61%). Vârsta cu nivelul cel mai crescut de vulnerabilitate continuă să fie cea cuprinsă între 18 și 25 de ani (279 victime). Totuși, un număr semnificativ de minori cu vârstele cuprinse între 14 și 17 ani au devenit victime ale traficului (251). Procentele sunt foarte apropiate. În 2014, exploatarea sexuală și pornografia infantilă rămân în topul metodelor de exploatare, reprezentând 66% din total. Distribuția de gen a victimelor identificate în anul 2014 arată că 74% dintre victime sunt femei și 26% sunt bărbați. În 2015, datele oficiale provenite de la ANITP indică o creștere a numărului de băieți minori exploatați, fetele și femeile rămânând însă majoritatea, reprezentând 66% din total.

Cu privire la rapoartele de cercetare realizate în ultimii ani, raportul de cercetare calitativă *Speranțe, la vânzare*, publicat în 2012 ca parte a proiectului AnimaNova, a subliniat deja tendința de scădere a vârstei victimelor, un fenomen evident pentru profesioniștii care lucrează direct în domeniu. Conform raportului, victimele exploatării sexuale au vârstele cuprinse între 10 și 47 de ani. Acestea reprezintă limita minimă și maximă a vârstelor înregistrate. Majoritatea victimelor sunt femei, dar au fost înregistrate și victime ale exploatării sexuale bărbați (în majoritatea cazurilor băieți, minori). În general, majoritatea victimelor au vârstele cuprinse între 14 și 25 de ani ("aceasta este vârsta exploatării sexuale").

“*Fete tinere, din ce în ce mai tinere. Așa mi se pare, adolescente, deja de la 14-15 ani.*” (interviu cu un reprezentant al unei instituții guvernamentale)

Scăderea vârstei victimelor este conectată, de către respondenții citați în cercetarea *Speranțe, la vânzare*, cu evoluția traficului intern pentru exploatare sexuală, fiind mult mai dificil ca victimele minore să fie scoase din țară fără documente de identitate sau fără acordul părinților. Respondenții adesea menționează că traficanții au utilizat documente de identitate false pentru a duce victimele minore în străinătate. Totuși, aceste metode sunt riscante, iar aceste riscuri au condus la dezvoltarea unor rețele de exploatare interne. Așa cum menționează unii dintre participanții la cercetare, cu cât este mai mică vârsta victimei, cu atât e mai mare numărul de clienți – și implicit cu atât este mai mare profitul.

“*O fetiță de 15 ani, care a fost închisă într-un bordel în Germania și, într-o lună și jumătate, până am găsit-o, - pentru că părinții au căutat-o din primul moment în care a dispărut de acasă – a produs 79,000 de Euro.*” (interviu cu un profesionist român)

“*Ceea ce mie mi se pare îngrozitor, deci la 11 ani jumătate, să scoți un copil pe stradă. Și ceea ce mi se pare și mai îngrozitor e că aveam și foarte mulți clienți. Deci erau cele mai solicitate..*” (interviu cu un profesionist român)

Aceleași concluzii, privind vârsta scăzută a victimelor exploatării sexuale, sunt, de asemenea, subliniate și în cazul cercetării realizate în cadrul proiectului GIRL, atât în raportul realizat în Italia, cât și în cel realizat în Spania; aceeași perspectivă asupra fenomenului este reflectată și în percepțiile profesioniștilor români, care au indicat ca realitate tendința constantă de scădere a vârstei victimelor exploatării sexuale, în special a celor exploatare sexual în țară, în traficul intern.

“*Cifrele nu au crescut, dar distribuția pe vârste e acum mai mare. Dacă mă gândesc, anul trecut am avut cele mai multe fete minore (...) Cel puțin în cazul nostru, cu serviciile pe care le oferim.*” (interviu cu un profesionist român)

“*Totuși, cele mai multe persoane traficate intern sunt minore (...) Intră în program la 14 ani, deci au fost recrutate înainte să împlinescă vârsta asta.*” (interviu cu un profesionist român)

“*Credem că tendințele vor rămâne... în aceiași parametri. Exploatarea sexuală o să rămână principala formă de trafic. O să vorbim tot despre femei și fete tinere exploatare. Din păcate, chiar dacă se iau măsuri în acest sens, tot vom vedea că vârsta victimelor exploatare sexual scade.*” (interviu cu un profesionist român)

“*Unitatea noastră de stradă lucrează în Milano și de ani buni naționalitatea predominantă a fetelor a fost cea română. În cazul României vorbim despre fete și femei. 60% din contacte sunt cu cele din România, înregistrăm, mai mult sau mai puțin, 400 de contacte cu fete de naționalitate română anual.*” (interviu cu un profesionist italian)

“*Dar în ultimii ani găsim victime foarte tinere, foarte tinere, care probabil vin în Spania când împlinesc 18 sau 19 ani.*” (interviu cu un profesionist spaniol)

Conform *Studiului privind Grupurile cu Risc Crescut de Trafic de Ființe Umane*, lansat de Comisia Europeană în anul 2015, nivelul de vulnerabilitate la trafic al unui copil este rareori determinat de un singur factor specific, adesea fiind rezultatul unei combinații de circumstanțe la care este expus, ca rezultat al acestora devenind o victimă a traficului. Patru grupuri majore de factori au fost menționați, respectiv cei individuali, familiali, socioeconomi și structurali. Doi factori individuali

par a avea o importanță crucială (o istorie de abuz și o stare emoțională de vulnerabilitate) și pot fi conectați cu o situație familială disfuncțională, marcată de deprivare materială. Printre factorii familiali, destrămarea familiei pare a fi foarte importantă, manifestată în neglijare, abuz sau abandonul copiilor. Raportul menționează două cazuri specifice, unul dintre ele fiind cel al copiilor din state est-europene, unde părinții fie nu au mijloacele necesare întreținerii familiei, fie au migrat în străinătate din motive economice, lăsând copiii în grija rudelor sau într-un centru rezidențial. Familiile disfuncționale sunt conectate cu traficul de copii, adesea implicând unul dintre membrii familiei. În mod asemănător, excluziunea socială și marginalizarea au fost frecvent asociate cu sărăcia și lipsa oportunităților, care au marcat atât starea emoțională a copiilor, cât și comportamentele lor de risc, adoptate tocmai pentru a se elibera de respectiva situație. În ceea ce privește factorii structurali, au fost menționate elementele culturale, precum și tendința socială de a discrimina femeile și copiii și de a tolera violența și exploatarea.

Luând în calcul profilurile de risc, studiul menționează ca fiind afectate de riscul cel mai crescut următoarele categorii de copii: copiii victime ale violenței, abuzului și neglijenței în familie, copiii subiect al unui proiect de migrație planificat de familiile lor, copiii lăsați singuri acasă, copiii victime ale războiului, crizelor și dezastrelor (naturale), copiii cu comportamente de risc, copiii cu dizabilități fizice, de învățare sau de dezvoltare și copiii din zone și comunități marginalizate.

2.3 Care sunt principalele provocări?

Fenomenul traficului de ființe umane are cauze complexe și este influențat de factori sociali, economici, culturali, geografici, geo-politici etc. Contexte specifice pot conduce la vulnerabilitate crescută și la riscul de exploatare: sărăcia, lipsa oportunităților sociale și economice, încălcările drepturilor, conflictele armate, instabilitatea socio-politică, implicarea rețelelor de crimă organizată, lipsa legislației în domeniu și a angajamentului politic de a lupta împotriva traficului, corupția, dezastrele naturale, precum și devalorizarea femeilor și a fetelor la nivel social și dorința de a migra, care poate fi exploatată de către traficanți (UNODC, 2008).

Genul reprezintă o vulnerabilitate importantă la trafic pentru fete și femei; relațiile de gen inegale reprezintă una dintre cauzele fenomenului. Această realitate este recunoscută și integrată în planuri de acțiune, strategii și prevederi internaționale privind prevenirea și lupta împotriva fenomenului – chiar dacă adesea această recunoaștere nu este tradusă în măsuri concrete. A privi traficul de ființe umane din perspectivă de gen înseamnă a recunoaște faptul că diferențele și inegalitățile sociale dintre femei și bărbați influențează contextele, impactul și consecințele fenomenului.

Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane pentru exploatare sexuală necesită o transformare a percepțiilor și stereotipurilor legate de imaginea femeilor și a bărbaților, precum și asupra rolurilor și așteptărilor existente de la fiecare gen. Totuși, pentru a putea face această transformare, este necesar să conștientizăm legăturile dintre percepțiile, prejudecățile și așteptările noastre legate de rolurile și comportamentele femeilor și bărbaților și modurile în care interacționăm cu femeile și bărbații, precum și consecințele traficului și exploatarei asupra femeilor.

Statutul fetelor și femeilor în societate

Stereotipurile și prejudecățile referitoare la fete și femei perpetuează adesea discriminarea acestora în societate, în numeroase domenii, precum cel al muncii (ex: acces la un loc de muncă și menținerea acestuia, salarii mai scăzute pentru aceeași muncă sau pentru muncă de valoare egală, suprareprezentare în domenii de activitate slab remunerate, considerate a fi "feminizate"), educație, sănătate, reprezentare în politică și în luarea deciziei, precum și în viața privată (distribuție inegală a responsabilităților și implicării în creșterea copiilor și în îngrijirea altor membri ai familiei, distribuție inegală a sarcinilor domestice). Încă tributară concepțiilor patriarhale, societatea subordonează femeile autorității masculine, tolerează situații de abuz și violență. Mai mult, modul în care media promovează imaginea femeilor, concentrându-se pe obiectificarea și sexualizarea corpurilor lor, influențează perpetuarea și întărirea stereotipurilor de gen și proliferarea comportamentelor discriminatorii.

Exemple de astfel de stereotipuri și prejudecăți care sunt prezente și perpetuate în societate sunt multiple:

- Bărbații au nevoi fizice care trebuie să fie satisfăcute, femeile trebuie să fie obiecte sexuale disponibile.
- Bărbații trebuie să ocupe pozițiile de luare a deciziei, atât în viața publică, cât și în cea privată, ceea ce plasează femeile în poziții de subordonare în ambele spații.
- Rolurile femeilor sunt mult mai importante în viața privată/în gospodărie, în timp ce rolurile bărbaților sunt adesea asociate cu munca, resursele, viața publică.
- Violența există la nivelul tuturor societăților, deghizată ca tipar normal de interacțiune.
- Presiunile sociale sunt încă puternice pentru femei pe teme precum virginitatea, căsătoria, întemeierea unei familii, nașterea unui copil.

Statutul și poziția femeilor în multe contexte familiale sunt adesea inferioare comparativ cu cele deținute de bărbați. Stereotipurile și prejudecățile de gen asociază femeia cu imaginea mamei, a soției și a consumatoarei de bunuri, în timp ce bărbații sunt văzuți ca fiind capul familiei, puternici și în control, cei care aduc banii pentru familie, figuri publice și producători de bunuri.

Femeile sunt reprezentate în legătură cu roluri private, în timp ce bărbaților le sunt asociate roluri publice. Rolul biologic al femeii, asocierea acesteia cu spațiul de îngrijire a copiilor și a altor persoane dependente, cu îndeplinirea unor sarcini domestice (munca în gospodărie - curățenie, gătit, spălat etc.) determină, pentru multe femei, reducerea timpului alocat unei munci plătite, dar și timpului liber, precum și creșterea dependenței față de bărbat. Femeile au mai puțin control asupra resurselor materiale (venituri, proprietăți) dar și non-materiale (luarea deciziilor în familie și în spațiul public/politică, alocarea timpului).

Sărăcia și lipsa de oportunități care afectează fetele și femeile

Sărăcia și lipsa de oportunități sunt factori care afectează profund femeile și cresc vulnerabilitatea acestora la trafic. Motivația economică – nivelul crescut de sărăcie în familiile victimelor, dificultatea de a găsi un loc de muncă în comunitate – este un factor de vulnerabilitate pentru victimele traficului, conform profesioniștilor care lucrează în mod direct cu aceste categorii (Aninoșanu, 2012):

“ Sărăcia își are rolul ei. Mai toate fetele pleacă din dorința de a avea un venit sigur, de a-și asigura o existență minimă măcar, de a avea un trai cât de cât decent...Sunt locuri extrem de sărace, unde nu există locuri de muncă, unde părinții nu lucrează, unde practic nu există nici un venit sigur, permanent, în familie. Și faptul că ești condamnat să trăiești în sărăcie, să trăiești într-o cocioabă, nu casă și să nu ai un viitor cât de cât creionat, determină ca aceste fete să aleagă, de multe ori, frumosul de dincolo, pe care îl văd așa, din ochii lor”; „Erau destul de sărace. Adică și familia lor era săracă, dar și satul. Nu oferea foarte multe alternative, decât munca la câmp și cam atât, nu altceva”. (interviu cu un profesionist român)

Cercetările arată că femeile se confruntă cu niveluri crescute de sărăcie. Conform datelor publicate într-un studiu *Eurostat* din 2011, femeile din România și Bulgaria sunt cele mai expuse riscului de sărăcie. Studiul arată și că România face parte dintre acele state unde procentul femeilor angajate este relativ scăzut. Un studiu *Eurostat* de dată mai recentă arată că femeile sunt mai expuse riscului de sărăcie și excluziune socială decât bărbații. Prin urmare, în anul 2013, 25.4% dintre femei erau în risc de sărăcie și excluziune socială la nivelul UE, comparativ cu 23.6% dintre bărbați. Atât în cazul femeilor, cât și al bărbaților, grupa de vârstă cuprinsă între 18 și 24 de ani este cea mai expusă sărăciei și riscurilor de excluziune, alături de părinții singuri, familiile cu mulți copii, persoanele cu nivel de educație scăzut și migranții.

Un studiu realizat de ANTIP în România, în 2014, arată că victimele traficului de ființe umane sunt afectate de lipsa locurilor de muncă în locul lor de rezidență, **mai ales dacă provin din mediul rural.**

Un raport recent legat de problematica săraciei (Parlamentul European, 2015) arată faptul că gradul de sărăcie în țările din UE a crescut și că femeile continuă să fie mai afectate de sărăcie în comparație cu bărbații, cele mai expuse riscului la sărăcie fiind femeile migrante și mamele singure. Ratele de sărăcie a femeilor în țările UE variaza în funcție de țară, România situându-se la polul superior (30%), față de Danemarca, de exemplu (7%).

Aceleași concluzii se regăsesc și în diverse alte rapoarte sau documente de poziție. În viața profesională, femeile se confruntă cu inegalități în ce privește accesul la ocupare, venit mai scăzut decât bărbații pentru munca de valoare egală, angajarea în ocupații „feminizate” (de exemplu, domeniul sănătății, al educației etc.), mai slab remunerate față de domeniile în care lucrează cu preponderență bărbații, hărțuire și discriminare la locul de muncă. Așa numita feminizare a săraciei, lipsa oportunităților economice, stereotipurile și prejudecățile de gen, precum și sexualizarea timpurie a fetelor contribuie, în mod direct, la creșterea riscului femeilor față de implicare abuzivă în situații de trafic, violență și exploatare sexuală (Aretusa, 2012). De asemenea, toate aceste aspecte fac dificilă recuperarea psiho-socială a femeilor care au fost victime ale traficului de persoane pentru exploatare sexuală.

Conform datelor oficiale disponibile pentru România, cuprinse în raportul Femei și Bărbați, Parteneriat de Muncă și de Viață, lansat de Institutul Național de Statistică în anul 2015, următoarele date sunt relevante pentru a înțelege provocările specifice cu care se confruntă femeile în contextul ocupării:

- Rata ocupării bărbaților (67.6%) este superioară ratei ocupării femeilor (52.6%), iar femeile lucrează, în medie, aproape două ore pe săptămână mai puțin decât bărbații
- Femeile reprezintă majoritatea populației inactive economic cu vârsta de 15 ani și peste
- Sunt de aproape 3 ori mai puține femei angajatoare decât bărbați angajatori
- Femeile sunt suprareprezentate la nivelul grupului funcționarilor publici, în timp ce bărbații predomină în grupul directorilor la nivelul administrației publice și a unităților socio-economice
- Bărbații sunt mai bine plătiți în majoritatea activităților economice și diferența de venituri între femei și bărbați variază la nivel local (de exemplu, în anul 2012 femeile au fost plătite, în medie, cu 9.9% mai puțin decât bărbații)
- Veniturile în gospodăriile conduse de bărbați sunt semnificativ mai crescute decât în gospodăriile conduse de femei

Sărăcia și lipsa oportunităților sunt adesea menționate între factorii de vulnerabilitate cei mai importanți care conduc la trafic de ființe umane, atât de către profesioniști, cât și de către victimele intervievate ca parte a cercetării calitative realizate în cadrul proiectului GIRL. Supraviețuirea în condiții de sărăcie extremă, incapacitatea de a crea un context mai prielnic, care ar permite condiții decente de trai, experiențe repetate de abuz și discriminare pe piața muncii și percepția imposibilității schimbării situației, toate acestea conduc la convingerea că a lucra în afară ar putea fi un răspuns pentru o viață mai bună. Aceasta poate să conducă la asumarea unor niveluri crescute de risc; disperarea și lipsa de speranță pot ajunge atât de intense încât orice ofertă primită poate fi interpretată drept o oportunitate de schimbare în bine:

“ Sunt persoane care nu au pus la îndoială acest aspect. Cineva a venit, le-a spus că le duce la muncă, că totul va fi bine, că vor câștiga sute de euro și au plecat. Și nu era vorba de o fată de 12 ani, ci de o persoană adultă. Dar care trăia în condiții care o făceau să creadă că orice altceva va fi mult mai bine.” (interviu cu un profesionist român)

Realitățile săraciei trăite de unele dintre victimele traficului în copilărie și menționate pe parcursul interviurilor drept experiențe de viață foarte traumatice și problematice atât pentru ele, cât și pentru familiile lor zugrăvesc un context de suferință profundă și de lipsă de siguranță, precum și lipsa unei rețele de sprijin social și de soluții reale; întreaga familie se confruntă cu o situație de risc, iar acest lucru se reflectă inclusiv în înrăutățirea relațiilor de familie, ca și a sănătății mentale a celor afectați

de șomaj, de exemplu, fiind evidentă și incapacitatea părinților de a îngriji adecvat copiii, stare de fapt foarte greu de înțeles de către o fetiță.

“ Da, a fost o perioadă foarte grea. Eu aveam cinci ani atunci, fratele meu avea nouă ani, dar vedeam lucrurile, le conștientizam ca un om adult, pentru că vedeam certuri, din cauze neștiute. La vârsta aia nu conștientizam chiar tot, dar conștientizam destul de mult. Și lucrurile astea m-au...m-au chinuit foarte mult, m-au durut foarte mult și încă mă dor când mă gândesc la lucrurile astea...Pentru că, știi că nu poate cineva să fie fals, trebuie să fie așa cum este, dar trebuie găsite soluții. Atunci era pe vremea lui Ceaușescu, au fost alte timpuri. Da, într-adevar, poate nu erau atunci asociații sau locuri din astea unde să se ducă oamenii care au nevoie de ajutor. Știi că tata, când eram la vârsta aia, se ducea și vindea haine din casă sau împărțea pliante, ca să putem să ne cumpărăm o pâine, s-o împărțim în patru. Alteori mâncam sare, doar sare goală, alteori mi-era rău că nu aveam ce să mâncăm și stăteam și tot așteptam. Dar, astea, tot din cauza....tata a avut, în mare parte, probleme foarte mari... cu nervii. Acum e mai liniștit, dar a avut foarte mari probleme din cauza asta, din cauza banilor. Și pe mine m-a zguduit, într-un fel, lucrul ăsta...Majoritatea oamenilor care fac copii în ziua de astăzi, îi fac și, când ajung și văd că nu au bani, se sperie foarte tare și fac lucruri greșite.”
(interviu cu o supraviețuitoare a traficului de origine română)

Portretizarea fetelor și a femeilor de către media

Modelele feminine promovate de către mass media rămân, la rândul lor, puternic impregnate de stereotipuri. Media promovează și creează mesaje și imagini nerealiste despre femei și fete, punând accentul pe corp, frumusețe și perfecțiune fizică. Fetele, adolescentele preiau aceste modele impuse de media și pot ajunge să dezvolte diverse probleme: obsesia pentru slăbit, anorexie, dorința de a imita și de a se compara cu "idolii" prezentați de media și deziluziile care apar ca urmare a acestei comparații. Promovarea și transmiterea imaginilor stereotipale a femeilor în media încurajează obiectivarea femeii, influențând puternic tinerii în acest sens.

Cercetările arată (Grunberg, 2005) că în mijloacele media femeilor le sunt asociate cu preponderență poziția de vedetă, iar bărbaților cea de om politic. Femeile din politică sunt mult mai puțin mediatizate, iar când sunt prezentate, apar în conexiune cu viața de familie, viața mondenă, cu referiri la stilul vestimentar. Femeile sunt prezentate ca mame, soții, prietene, apar deseori ca victime și nu sunt prezentate în roluri de conducătoare, ele apar într-o măsură foarte mare în ipostaze degradante și cu o vestimentație sumară.

Feminitatea este asociată cu pasivitatea, corporalitatea, dependența și sfera domestică, în timp ce masculinitatea cu activismul, dinamismul, sfera publică, poziția de conducător.

Sexualizarea imaginii fetelor, glorificarea aspectului fizic și a dimensiunilor perfecte este foarte nocivă pentru acestea, afectându-le sănătatea fizică și psihică: subminarea încrederii în propria persoană, stima de sine scăzută, nemulțumire și disconfort față de propriul corp, rușine, anxietate, depresie, scăderea atenției și concentrării, tulburări de comportament alimentar, lipsa unei reprezentări corecte și sănătoase a propriei sexualități, așteptări nerealiste și/sau negative cu privire la sexualitate, probleme sexuale la maturitate. Aceste credințe stereotipale legate de femei și sexualitate, cum ar fi perceperea femeii ca obiect sexual, valorizarea excesivă a atractivității și aspectului fizic sunt interiorizate și determină atitudini și comportamente subsumate: sexism, violența împotriva femeilor, hărțuire sexuală etc.

Un alt aspect extrem de grav este dat de faptul că sexualizarea fetelor le afectează încă de timpuriu, când procesul maturizării sexuale este la început, fiind expuse la diverse mesaje prin reviste pentru adolescenți, internet, jocuri video, videoclipuri muzicale, televiziune și chiar în industria jucăriilor în care personajele de sex feminin sunt prezentate frecvent în posturi atrăgătoare, seducătoare, ca atitudine și vestimentație. Mesajele transmise sugerează că a fi sexi este o valoare și un lucru de dorit, care atrage după sine popularitatea și succesul. Acestea încurajează și chiar presează fetele să adopte aceste atitudini și să pară mai mature decât sunt de fapt.

O cercetare recentă axată pe modul de portretizare a adolescentelor în mass media, a cărei analiză a cuprins presa tabloidă, presa generalistă, revistele pentru adolescente și forumurile pentru adolescente, subliniază rolul semnificativ al presei în promovarea și perpetuarea stereotipurilor despre femei, cu consecințe extrem de nefaste. Concluziile acestei cercetări arată că femeile sunt prezentate în limbaj și imagini ca victime, gospodine sau bombe sexi, în poziții care le obiectivează și le sexualizează, inclusiv pe adolescente, cu implicații directe legate de încrederea în propriul corp, de atitudini și comportamente de discriminare a femeilor, de inegalitate și violență față de acestea. Cercetarea remarcă faptul deosebit de grav că femeile sunt prezentate în mod caracteristic și accentuat în mesajele media, ca fiind accesibile și disponibile sexual, ceea ce promovează mesajul că femeile nu sunt singurele care au drept asupra propriului corp. De remarcat este faptul că acest mesaj nu apare și în cazul bărbaților. Aceste mesaje, permanent la îndemână și foarte puternice, au un impact important asupra percepțiilor privind violul și alte forme de violență sexuală: femeile care au trăit experiențe de violență sexuală sunt percepute ca având un rol în provocarea acestora, un rol activ în declanșarea infracțiunii, blamarea victimei fiind în consecință o reacție comună la infracțiunile comise împotriva fetelor și a femeilor.

Abuzul și violența împotriva fetelor și a femeilor

O cercetare realizată în România și Italia în anul 2012, bazată pe interviuri cu profesioniști din ambele țări și cu supraviețuitoare ale traficului de origine română arată că un număr semnificativ de femei victime ale traficului de persoane au suferit în copilărie, în cadrul familiei, abuzuri fizice, psihologice și sexuale sau provin din familii cu dificultăți (economice, de sănătate) și familii disfuncționale și dominate de violență domestică (Aninoșanu, 2012). Situațiile prin care au trecut multe victime, descrise în cercetări, ilustrează distribuția rolurilor în majoritatea familiilor din România, mai ales în mediul rural – figura centrală fiind tatăl (sau, dacă tatăl biologic lipsește, tatăl vitreg, concubinul sau un alt membru de sex masculin din familie), în multe cazuri abuziv, violent și dominator, femeia fiind într-o poziție inferioară, cu sarcini gospodărești care îi revin de cele mai multe ori în exclusivitate și de foarte timpuriu, experimentând adesea violențe permanentizate. Acest model tradiționalist privind femeia, în care aceasta apare într-o situație submisivă, fiind asociată cu sarcinile domestice, măritișul, creșterea și îngrijirea copiilor și în care este minimizată importanța educației pentru evoluția socială a fetelor și femeilor este unul "periculos, care conduce la eliminarea elementelor de personalitate, individualitate și la transformarea femeii într-o marfă, obiect de schimb între bărbați – drumul către trafic în vederea exploatarei sexuale".

În acest context, violența dintre traficant și victimă reprezintă, la rândul său, un raport de dominare, de putere absolută, dependentă, mimând raporturile similare din familia de proveniență.

Rapoartele Agenției Naționale împotriva Traficului de Persoane din 2014 arată, de asemenea, că printre factorii care vulnerabilizează femeile victime ale traficului sunt și familiile disfuncționale din care acestea provin, caracterizate de relații tensionate, violență domestică, consum de alcool sau stupefiante, dorința victimelor de a scăpa de un mediu abuziv sau neglijent, determinându-le să accepte diversele promisiuni de locuri de muncă și să aibă încredere fără rezerve atât în prieteni, cât și în persoane necunoscute.

Alte statistici oficiale oferite de instituții publice subliniază gravitatea fenomenului; ne referim în special la acele cazuri în care violența a avut drept consecință decesul victimei: 175 de decese au fost raportate în anul 2010, 138 în 2011, 141 în 2012 și 142 în 2014. Fenomenul violenței în context familial pare a avea o tendință ascendentă: de la 11.592 de cazuri raportate în 2010 la 14.376 de cazuri raportate în 2012. Timpul mediu pentru acordarea unui ordin de protecție, care ar trebui să fie, conform prevederilor legale, de 72 de ore de la momentul depunerii cererii, poate ajunge în practică până la 33 de zile.

Legătura între traficul de persoane și violența domestică și vulnerabilitatea față de trafic a persoanelor care au suferit acte de violență în familie sunt aspecte care au făcut subiectul unei analize dedicate (USAID, 2007). Aceasta arată că violența domestică determină scăderea stimei de sine și a încrederii în sine a femeilor și fetelor, fiind un factor care forțează ieșirea lor din situația de violență, crescându-le riscul și vulnerabilitatea față de traficanți. Situațiile de violență și abuz în familie pot în-

curaja la fetele adolescente absența de la școală, scăderea interesului și preocupării față de școală, implicarea în activități periculoase (cum ar fi consumul de droguri), iar în cazul femeilor scad șansele căutării unui loc de muncă în țara respectivă și crește intenția de migrație, mai ales în contextul unor crize economice.

Datele studiilor prezentate în lucrare arată că, multe dintre victimele traficului integrate în procesul de asistență care au fost analizate provin din familii disfuncționale, conflictuale și au suferit diferite tipuri de abuz și violență în familie. Dorința de a scăpa din situațiile de abuz suferite în familie, vulnerabilitatea cauzată de aceste situații sunt factori care măresc considerabil riscul față de trafic, de aceste aspecte profitând mulți traficanți care se erijează în persoane de încredere, promițând, pe lângă sprijin material, înțelegere și empatie.

Analiza prezintă diferite date din România și alte țări cu cazuri de victime ale traficului care au raportat violență în familie. Astfel, aproape 41% din 194 victime din România exploatate sexual au raportat violență și disfuncționalități în familie în anul 2003 și 36,4% din 193 de victime în 2004. Din aceste procente, situațiile de violență domestică au prevalat în 30,8% din cazuri în anul 2003 și 33,1% în 2004, la care se adaugă 1,4% victime ale traficului în 2003 și 1,3% în 2004 care au suferit situații de incest. O parte dintre aceste victime au afirmat că aceste situații de abuz și violență le-au determinat să scape prin plecarea în străinătate. Lucrarea prezintă și cazul unei victime care a căutat să scape de soțul care o bătea sever și constant, care a fost prinsă într-o situație de trafic odată cu acceptarea unei propuneri de a munci în străinătate. O altă femeie a ajuns într-o situație de trafic în scop de exploatare sexuală în Italia, ea dorindu-și să scape de tatăl vitreg care era abuziv.

Conexiunea între actele de abuz și violență împotriva femeii sunt reflectate și într-o cercetare dedicată dimensiunii de gen în politici și activități de prevenire a traficului de ființe umane în România, Italia și Spania, în care este subliniată necesitatea integrării perspectivei de gen în abordarea traficului, mai ales în contextul legat de conexiunea puternică existentă între abuzul și violența în familie și tiparele de recrutare utilizate în momentul inițierii procesului de trafic (GendeRIS, 2014), așa cum arată una din persoanele cu expertiză în domeniul luptei antitrafic, intervievată în cadrul respectivei cercetări:

“ Nu prea se ia în calcul perspectiva de gen, deși de acolo ar trebui să se pornească în foarte multe dintre campanii și dacă vorbim de exploatarea sexuală, de aici clar ar trebui să se pornească, pentru că...se vede clar cât de mult sunt întrepătrunse metodele de recrutare, să zicem, cu partea de violență domestică, cu partea de violență asupra femeii în general, abuzuri sexuale de când erau mici, faptul că părinții sunt dezamăgiți că au fetițe, nu băieți, faptul că nu se vorbește în familie despre componenta de gen este, pur și simplu, avem femeia și omul, că știm că despre asta e vorba, și atunci din start imaginea traficantului, să spunem așa, este imaginea bărbatului...dacă întrebăm pe cineva care este imaginea traficantului este bărbatul care de fapt are o poziție de putere asupra femeii.” (interviu cu un profesionist român)

Vulnerabilitatea victimelor traficului, indiferent de factorii care au determinat-o – economici, familiali etc. este un aspect de care profită, în diverse forme, traficanții. Una din cele mai recente metode de recrutare este cea numită *metoda lover boy*, procesul fiind acela în care un bărbat, care se situează în postura de salvator, mimează afecțiunea și grija care lipsesc potențialei victime. Acesta răspunde nevoilor imediate ale victimei de iubire, protecție, creștere a încrederii în sine, împlinirea proiectelor de viitor, așa cum au descris, în cadrul unei cercetări privind traficul, câțiva specialiști din organizații guvernamentale și neguvernamentale implicați în activități de prevenire și combatere a traficului de persoane, vorbind despre relația afectivă a victimei cu traficantul (Aninoșanu, 2012):

“ Protectiv, care le alintă, grijuliu, le cumpăra, le asculta, nu prea le dă bani, dar le cumpără, cu cadouri, cu haine, că uite, săraca de tine, nu ai șosetuțe, hai că îți dau eu. Hai să mergem împreună să facem cumpărături și, vai! Nu ai mamă! Sau mama ta nu îți poartă de grijă, că nu știu ce cu taică-tu, că e bețiv și e așa. Și investesc timp și energie ca, emoțional, fetele să se atașeze de ei și să vadă în ei părintele visat” (interviu cu un profesionist român)

“ Lucrurile astea le împing pe fete taman în partea cealaltă, pentru că ele nu se simt apreciate de părinți, spun ”mă văd defectă, nu mă văd bună nici de școală, nu sunt mulțumită nici cum

arăt, sunt rățușca cea urâtă, sunt nătângă, sunt toantă” și atunci ele își caută în altă parte și acolo primesc confirmarea ”ești minunată, esti deșteaptă, ești frumoasă” (interviu cu un profesionist român)

“*Întotdeauna, toate fetele victime ale traficului de persoane au văzut partea pozitivă și partea frumoasă a lucrurilor, că pot să aibă o viață mai bună, că pot fi iubite pentru ele. Li s-a creat o stimă de sine ridicată pe care nu au găsit-o în propria familie. Niciodată nu s-au gândit la lucruri rele, pentru că și racolatorii au un profil pe măsură, adică niciodată nu am cunoscut-o azi și mâine am bătut-o!” (interviu cu un profesionist român)*

Importanța dimensiunii de gen în abordarea problematicii traficului de persoane devine evidentă prin reliefaarea factorilor relaționali și de socializare de gen care arată legătura între vulnerabilitatea la trafic și situațiile de neglijare emoțională, abuz și violență trăite de victime în propria familie, pe de o parte și creșterea într-un mediu familial și comunitar care promovează acceptarea dependenței femeii față de bărbat, lipsa asertivității și încrederii în sine a femeii, indiferența comunitară față de violența îndreptată împotriva femeii.

Studiu de caz 1

În 2014, într-un sat din județul Vaslui, România, o elevă a fost abordată de un tânăr pe care îl cunoștea; i-a propus să o ducă acasă cu mașina, el locuind în satul vecin. În loc să fie dusă acasă, însă, fata a fost violată de acesta și de către prietenii lui. Având în vedere atrocitatea faptei, cât și atitudinea de indiferență și lipsă de respect a violatorilor pe parcursul investigațiilor și a procesului, acoperirea cazului de către media a fost foarte mare. Declarațiile date de aceștia jurnaliștilor, descriind public fapta sau comentând posibilele consecințe legale ale faptelor lor au fost, între altele: ”Nu merităm 5 ani pentru 5 minute!”, ”Vrem pedeapsă egală cu durata plăcerii!” sau “Nu se cheamă VIOL, este doar SEX SURPRIZĂ!”. (Sursa: adevarul.ro).

Acoperirea media a implicat și luarea de interviuri rudelor și prietenilor agresorilor, dar și unor membri ai comunității, între care și fete și femei, care s-au exprimat adesea în favoarea acestora și a acțiunilor lor, plasând vinovăția asupra victimei și considerând că ea a fost aceea care i-a instigat pe aceștia la comiterea faptei. Unele dintre interviuri sunt grăitoare: ”(victima) a distrus 7 familii, oameni credincioși care nu au avut niciodată probleme cu legea”, ”(victima) a înscenat violul în grup”, ”(fapta) e o greșeală a tinereții”, „Așa-i trebuie, dacă s-a urcat în mașină cu șapte. Dacă era fată cuminte, nu pățea nimic”, ”Fata e de vină”, ”Nu e frumos ce au făcut, dar din câte am înțeles o vină ar avea și fata”. Deși cei mai mulți nu cunosc victima, afirmă că aceasta ”nu e poamă bună”.

Mai mult decât atât, unii tineri din comunitate au organizat pe Facebook grupuri de susținere a violatorilor, cu mesaje care bagatelizează și aruncă în derizoriu violul: “Hai să susținem un pic băieții!”. Mama tânărului care a luat-o pe fată cu mașina a creat la rândul său un grup public pe Facebook, cu unicul scop de a identifica orice informație cu caracter negativ despre fată, care ar putea susține nevinovăția fiului ei pe parcursul procesului. Grupul a fost, totuși, închis la scurt timp după deschidere.

Implicarea media, chiar dacă a avut declarativ bune intenții, a reprezentat de asemenea o gravă încălcare a drepturilor victimei, precum și a eticii profesionale în prezentarea cazurilor de violență sexuală. Identitatea victimei a fost făcută publică și niciun detaliu al cazului nu a fost protejat: în acest mod, atenția a fost mutată, de la transformarea cazului într-un punct important de referință (care ar putea fi, de exemplu, utilizat pentru a schimba sistemul actual în domeniul violenței sexuale și în a oferi servicii integrate mai bune pentru victime) într-o altă oportunitate voaioristică, de senzațional, pentru public.

Studiu de caz 2

Cazul anterior trebuie să fie citit și înțeles în contextul atitudinii generale în legătură cu violența sexuală, uneori susținută public chiar de profesioniști cunoscuți. În 2010, de exemplu, în contextul unei situații petrecute în Iași (un bărbat ataca femeii pe stradă înțepându-le cu un briceag), un cunoscut profesor și expert criminalist, Tudorel Butoi, invitat la o emisiune TV care dezbătea acest subiect, face remarci jignitoare la adresa femeilor, declarând că cea mai mare parte a femeilor agresate pe strada, în parcuri și ascensoare, sunt "femei cu un comportament de leliță balcanică, caracteristic pițipoancelor și că femeile trebuie să fie prudente, să nu bată parcurile", "ca exploratorii în miez de noapte". Declarațiile acordă circumstanțe atenuante violatorilor, indicând că aceștia sunt provocați de comportamentul libertin al victimelor.

Mai multe organizații neguvernamentale au depus plângere la Consiliul Național pentru Combatearea Discriminării, considerând că aceste afirmații aduc atingere demnității femeilor, culpabilizează victimele și induc ideea că violența asupra femeilor, violul în acest caz, pot fi justificate de un anumit comportament al victimelor. CNCD a considerat declarațiile discriminatoare: *„...trec dincolo de ceea ce ar fi necesar pentru prevenirea violenței împotriva femeilor, transferând responsabilitatea victimelor. [...] efectul stereotipului promovat de reclamat este crearea unei temeri pentru femei de a recunoaște un viol sau alte agresiuni fizice, ceea ce duce la nepedepsirea vinovaților, dar și la crearea sentimentului de dezvinovățire, mai mult, de impunitate pentru persoanele violente. Acest efect nu ajută prevenția, ci persoanele care comit violențe. Nu ajută nici victimele agresiunilor, ci îngreunează situația lor, prin modul în care sunt percepute în societate...”*

Este evident că factorii care conduc la un nivel crescut de expunere la traficul de ființe umane, în special la traficul pentru exploatare sexuală, sunt de natură complexă, cu o componentă de gen puternică și cu fundament important în modul în care drepturile fetelor și ale femeilor sunt promovate și respectate. Provocările cu care femeile din România se confruntă nu sunt factori culturali sau specifici poziției geografice, ci sunt provocări globale, exemple de inechități și inegalități cu care fetele și femeile se confruntă la nivel global. Răspunsurile ar trebui adaptate acestor realități specifice, pentru a realiza o prevenire și o intervenție eficiente, precum și pentru a oferi asistență adecvată victimelor traficului, în special acelor victime care au fost traficate pentru exploatare sexuală. Profesioniștii care lucrează în domeniile menționate au nevoie să beneficieze de formare și conștientizare de gen, construită în jurul unor aspecte cheie, precum cele legate de modul în care inegalitățile și discriminarea de gen influențează femeile și fetele pe parcursul întregii vieți. De asemenea, construirea unor sisteme de protecție eficiente și o abordare bazată pe drepturi sunt esențiale.

3. Prevenirea traficului din perspectivă de gen: elemente practice pentru școli și organizații implicate în activități de prevenire

3.1 Ce înseamnă prevenirea?

Conform prevederilor Uniunii Europene (Directiva 2011/36/EU) și celor internaționale (Convenția privind traficul a Consiliului Europei), statele membre au obligația de a lua **măsuri proactive și pozitive pentru a preveni traficul**. Prevenirea este parte a abordării 4P de combatere a traficului: Prevenire, Protecție, Pedepsire, Parteneriat. Conform standardelor internaționale (Protocolul ONU, Convenția privind traficul a Consiliului Europei, Directiva 2011/36/EU), politicile și măsurile anti-trafic trebuie să adopte o abordare comprehensivă, care ia în calcul toate aspectele acestei infracțiuni și care aduce în echilibru problemele de justiție penală cu nevoia de a asigura respectarea și protecția drepturilor victimelor și de a acționa asupra factorilor care accentuează vulnerabilitatea la trafic.

După cum se menționează în textul Directivei UE, integrarea perspectivei de gen reprezintă o parte importantă a unui cadru eficient de prevenire: *“Statele Membre trebuie să dezvolte și/sau să întărească politicile de prevenire a traficului de ființe umane, incluzând măsuri pentru descurajarea și reducerea cererii, care încurajează toate formele de exploatare și măsuri de reducere a riscului ca oamenii să devină victime ale traficului de ființe umane, prin realizarea de cercetări, inclusiv asupra noilor forme de trafic de ființe umane, prin informare, prin conștientizare și educație. În cadrul unor astfel de inițiative, Statele Membre trebuie să adopte o perspectivă de gen și o abordare bazată pe drepturile copilului.”*

Prevederile specifice ale Directivei anti-trafic 2011/36/EU abordează problematica prevenirii și stabilește standarde minime la nivelul UE pentru prevenirea infracțiunii de trafic de persoane. Art. 18 al Directivei obligă Statele Membre să ia măsurile necesare prevenirii, după cum indică următorul tabel:

PREVENTION	
Art. 18 Directive 2011/36/EU	Art. 18 (1) DISCURAGING AND REDUCING DEMAND Member States take appropriate measures, such as education and training, to discourage and reduce the demand that fosters all forms of exploitation related to trafficking in human beings.
	Art. 18 (2) INFORMATION, RAISING AWARENESS, RESEARCH AND EDUCATION Member States take appropriate action, including through the Internet, such as information and awareness-raising campaigns, research and education programmes, aimed at raising awareness and reducing the risk of people, especially children, becoming victims of trafficking in human beings
	Art. 18 (3) TRAINING Member States promote regular training for officials likely to come into contact with victims or potential victims of trafficking in human beings
	Art. 18 (4) CRIMINALIZING THE USE OF SERVICES WHICH ARE THE OBJECT OF TRAFFICKING Member States consider to establish as a criminal offense the use of services which are the objects of exploitation with the knowledge that the person is a victim of victims of trafficking

Prevenirea reprezintă de asemenea una dintre cele cinci priorități identificate în cadrul Strategiei europene de eradicare a traficului de ființe umane 2012-2016, a Comisiei Europene, special dedicată problematicii traficului.

La nivel general, prevenirea poate fi definită drept actul de a opri un fapt de la a se petrece sau de a opri pe cineva să comită o faptă, implicând activități și practici menite să anticipe, să evite și să elimine posibilele cauze, astfel împiedicând o anumită situație să se petreacă.

După cum menționează definiția, politicile și măsurile de prevenire sunt parte a componentelor “pro-active” (intervenția are loc înainte ca fapta criminală să fie comisă) și “non-represive” (intervenția nu implică în mod general pedeapsă) împotriva traficului și implică: campanii publice de conștientizare și educare, întărirea capacității și cooperare între actorii cei mai importanți în domeniu, inițiative pentru a schimba comportamente individuale și comunitare și pentru a modifica nivelul de toleranță la trafic, inițiative sociale și economice pentru a modifica contexte personale, familiale și comunitare care pot avea un rol în susținerea traficului.

În ceea ce privește activitățile infracționale, prevenirea se referă la o gamă largă de strategii care sunt implementate de către persoane, comunități, companii, organizații nonguvernamentale și guvernamentale, pentru a influența acei factori economici și sociali diverși (individuali și de mediu) care măresc riscul comiterii infracțiunii și al victimizării.

3.2 Este prevenirea traficului un subiect care poate fi tratat din perspectivă de gen?

După cum rezultă din cercetarea comună realizată în România, Italia și Spania, **vulnerabilitățile și inegalitățile de gen au impact la nivelul tuturor etapelor procesului de trafic, de la recrutare până la exploatare**, inclusiv la nivelul ieșirii din situația de exploatare și violare a drepturilor omului. Acest lucru evidențiază importanța integrării aspectelor de gen în politici și măsuri menite să abordeze cauzele traficului.

După cum subliniază Directiva, cadrul legal și de politici al UE *“recunoaște specificul de gen al traficului și faptul că adesea femeile și bărbații sunt traficați în scopuri diferite. Din acest motiv, asistența și măsurile de sprijin trebuie să fie la rândul lor specifice din perspectivă de gen, atunci când acest lucru este adecvat. Factorii care influențează traficul pot fi diferiți, în funcție de contextul respectiv, de exemplu în cazul traficului de ființe umane pentru exploatare sexuală sau în cel al traficului în scopul exploatării prin muncă.”*

Traficul de ființe umane reprezintă o manifestare a violenței de gen, astfel că intervențiile trebuie să fie poziționate în contextul mai larg al promovării egalității de gen și al non-discriminării. În acest sens, Angajamentul strategic privind egalitatea de gen 2016-2019, care marchează o nouă etapă în efortul Uniunii Europene de a promova egalitatea între femei și bărbați (continuând Strategia pentru egalitatea între femei și bărbați 2010-2015), în cadrul priorității “combaterii violenței de gen”, atrage atenția Statelor Membre să se asigure că dimensiunea de gen a traficului de ființe umane este luată în calcul.

După cum confirmă și indicatorii dezvoltați de către DG Home și Eurostat, la nivel național și la nivelul UE, traficul este un fenomen puternic influențat de gen: datele colectate din perspectivă de gen în perioada 2010-2011-2012 arată că 80% dintre victimele înregistrate au fost femei. Luând în calcul datele din perspectiva genului și a vârstei, femeile reprezintă 67%, bărbații 17%, fetele 13% și băieții 3% din numărul total al victimelor traficului de ființe umane înregistrate.

Art. 3 Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice

Violența împotriva femeilor este înțeleasă drept o încălcare a drepturilor omului și o formă de discriminare împotriva femeilor și va însemna toate acțiunile de violență de gen care rezultă în, sau care sunt probabile a rezulta în, vătămarea sau suferința fizică, sexuală, psihologică sau economică cauzată femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acțiuni, coerciția sau deprivarea arbitrară de libertate, indiferent dacă survine în public sau în viața privată. **Violența de gen** împotriva femeilor va însemna violența care este direcționată împotriva unei femei pentru că ea este o femeie sau care afectează femeile în mod disproporționat.

A include perspectiva de gen în prevenirea traficului înseamnă **a lua în considerare aspectele de gen și discriminarea/inegalitățile de gen în contextul elaborării, implementării și evaluării politicilor și măsurilor menite să diminueze acele riscuri care fac fetele și femeile vulnerabile la trafic.**

3.3 Cum dezvoltăm politici și măsuri de prevenire a traficului care iau în considerare perspectiva de gen?

Dezvoltarea unei strategii bune de prevenire, care include o abordare sensibilă la gen, necesită accesul la și deținerea unui cadru de informații privind:

- O clară **înțelegere a traficului**: CARE ESTE PROBLEMA?
- **Analiza vulnerabilităților/factorilor de risc**: CARE SUNT CAUZELE PROBLEMEI?
- **Identificarea potențialelor victime**: PE CINE AFECTEAZĂ ȘI CUM?

În literatura și practicile disponibile în legătură cu prevenirea traficului avem acces la o varietate de inițiative de prevenire, cu indicatori, rezultate, grupuri țintă și abordări diferite. Luând în calcul diferitele opțiuni disponibile, o provocare importantă pentru definirea inițiativei de prevenire este aceea a analizei de nevoi și a definirii obiectivelor.

Bazându-ne pe informațiile, poveștile și experiențele colectate în cadrul interviurilor realizate în proiectul GIRL, cu profesioniști în domeniul asistenței și combaterii traficului, precum și cu victime ale traficului, avem acces la o serie de aspecte-cheie, relevante pentru a dezvolta politici și măsuri sensibile la gen, care ar putea fi recomandate.

În **analiza traficului de persoane din perspectivă de gen** este evident că:

- Cel mai mare număr de **victime sunt în continuare exploatate sexual** și numărul femeilor exploatate este mult mai mare decât cel al bărbaților;
- Există o **tendență** constantă de scădere a vârstei fetelor exploatate;
- Un număr **semnificativ de victime au fost implicate în prostituție anterior momentului în care au fost traficate**;
- Una dintre experiențele comune unui număr mare de femei/fete exploatate este aceea a **violenței sexuale**;
- În multe cazuri, **recrutarea are loc prin intermediul unor persoane apropiate, de încredere**, pe care victimele le cunosc direct, fără a exista intermediari sau în legătură cu care au garanții de la prieteni apropiați sau cunoștințe;
- O situație foarte des întâlnită este aceea în care e folosită metoda **lover boy**, acesta fiind recrutorul și, în unele cazuri, tot el fiind și exploatatorul; în unele situații, decizia de a intra în rețeaua de trafic se petrece ca rezultat al unei puternice presiuni din partea acestuia;
- Atunci când traficanții/exploatatorii sunt partenerii victimelor, sunt prezente multe elemente ale **relației violente de cuplu** (violență domestică) și ale tiparelor de comportament ale persoanelor violente (agresor domestic);

- **Traficanții utilizează diferite strategii pentru a menține aparența consimțământului, chiar dacă controlul este foarte vizibil** în interviurile cu victime, în multe forme și în multe grade (privind suma de bani pe care o primesc victimele, contactele pe care le pot avea cu familia/prietenii/ alte persoane, libertatea de mișcare, libertatea de a selecta clienții și de a respinge practicile nedorite);
- **Noile tehnologii sunt utilizate mai mult de către traficanți** pentru recrutarea și controlul victimelor, o parte dintre ele fiind chiar exploatate sau controlate de la distanță;

Conștientizarea acestor aspecte ale traficului, din perspectivă de gen, este în mare măsură relevantă pentru a elabora și implementa politici și măsuri eficiente de prevenire.

În analiza din **perspectivă de gen a vulnerabilităților/factorilor de risc** la nivel individual, social și comunitar, acești factori pot fi, astfel, regrupați în trei mari categorii:

- **FACTORI ECONOMICI** legați în special de sărăcie și lipsa oportunităților privind angajarea, precum și de discriminarea de gen în viața economică și socială;
- **FACTORI STRUCTURALI PRIVIND SISTEMUL/SERVICIILE DE PROTECȚIE SOCIALĂ** legați în general de lipsa adaptării și relevanței practice a sistemelor educaționale și sociale la nevoile individuale/de familie/comunitare;
- **FACTORI PRIVIND VALORILE, TRADIȚIILE, ATITUDINILE** legați în general de discriminarea de gen, de rolurile de gen, de portretizarea stereotipă a femeilor și fetelor, de nivelurile crescute de toleranță față de violența împotriva femeilor, violența sexuală, exploatare.

A înțelege cauzele traficului și factorii de risc care conduc la situația în care femeii din medii diverse pot deveni victime ale traficului reprezintă un element cheie în reducerea legăturii dintre trafic și factorii de gen care determină vulnerabilitatea.

Factori economici	Factori structurali privind sistemul de protecție socială	Factori privind valorile, tradițiile, atitudinile	
Șomaj crescut al femeilor Sărăcie Familii cu venituri scăzute Mame singure cu resurse limitate pentru a se susține pe ele însele și familiile lor	Dificultăți de acces pe piața muncii și experiențe de discriminare de gen Lipsa oportunităților de creștere a nivelului de trai Fuga de persecuție, violență sau abuz Familii în situații de risc, precum familii disfuncționale, cu probleme legate de consumul crescut de alcool, cu relații perturbate, inclusiv cu situații de violență domestică Eșecul sistemelor de protecție socială	Discriminare de gen și inegalități Discriminare etnică Banalizarea exploatării serviciilor sexuale	FACTORI DE TIP PUSH
Oportunități mai bune de angajare Standard crescut privind nivelul de trai Cererea de forță de muncă ieftină Cererea de servicii sexuale Sectoarele industriei sexului în creștere	Acces mai bun la educație	Reducerea discriminării de gen Acordarea unor drepturi și standarde individuale minime Banalizarea exploatării serviciilor sexuale	FACTORI DE TIP PULL

Multe dintre interviuri menționează sărăcia, precum și lipsa oportunităților drept principali factori de vulnerabilitate care conduc la traficul de fete și femei. Supraviețuirea în condiții sub nivelul de subzistență, imposibilitatea creării unui context mai bun, care ar permite condiții de trai superioare, experiențe repetate de abuz și discriminare pe piața muncii, precum și **percepția că situația nu poate fi schimbată în bine, toate acestea conduc la credința că a lucra în străinătate este răspunsul pentru o viață mai bună. Aceasta conduce adesea la asumarea unor riscuri semnificative; nivelul de disperare și neputință poate crește atât de mult încât orice ofertă este considerată aptă de a îmbunătăți statutul actual.**

Realitățile sărăciei trăite de unele dintre victimele traficului în copilărie și menționate pe parcursul interviurilor drept **experiențe de viață** foarte traumatice și **problematic** atât pentru ele, cât și pentru familiile lor, ne arată un context de suferință profundă și de lipsă de siguranță, precum și lipsa unei rețele de sprijin social și de soluții reale; întreaga familie se confruntă cu o situație de risc, iar acest lucru se reflectă în înrăutățirea relațiilor de familie, precum și a sănătății mintale a celor afectați de șomaj, de exemplu, fiind evidentă și incapacitatea părinților de a îngriji adecvat copiii.

În cazul unor femei, **sărăcia influențează negativ și sentimentul apartenenței și formarea identității, ambele foarte importante în adolescență.** A fi acceptată, a fi ca ceilalți, a te defini prin intermediul interacțiunilor sociale sunt aspecte importante în adolescență și, în acest context, sărăcia poate conduce la respingere, marginalizare, sentimente de inferioritate.

Șomajul, experiența angajării la negru, nedreptățile de pe piața muncii și din relațiile de muncă, salariile mici, discrepanțele foarte mari dintre venitul câștigat și sumele necesare unei persoane sau unei familii pentru a avea un trai decent reprezintă factori cu impact asupra nivelului de vulnerabilitate, chiar și în cazul celor care au un loc de muncă.

Sistemul educațional din România, ca și din alte State membre, rămâne **ineficient din perspectiva nu doar a construirii stimei de sine și rezilienței, ci și în ceea ce privește construirea abilităților practice necesare** și a susținerii, în mod pozitiv, a unei percepții realiste privind abilitățile și capacitățile tinerilor, ceea ce ar face posibilă o analiză critică a celor mai bune și potrivite alegeri pentru viitorul lor. Școlile ar trebui să fie spații de siguranță și dezvoltare pentru toți copiii, însă adesea școlile operează pe baza unui sistem strict de pedepse, etichete și respingeri, renunțând aproape la funcția importantă de a susține viziunea tinerilor asupra propriului lor viitor.

O schimbare bruscă în sistemul de valori al ultimilor ani care reflectă impactul asupra educației este aprecierea excesivă a bunăstării materiale, ceea ce aduce în lumină o problemă delicată. Media (de exemplu reclamele), precum și relatările persoanelor care au plecat să lucreze în străinătate și care pare că și-au îmbunătățit foarte mult astfel situația economică expun un model de succes distorsionat pentru cei care sunt dispuși să își asume riscuri (riscându-și viața și sănătatea, unitatea familiei și relațiile, implicându-se în activități ilegale sau la limita legalității etc.). În unele cazuri, chiar familia încurajează tânăra femeie să încerce să își construiască un viitor mai bun în străinătate, chiar dacă informațiile despre plecare sunt puține sau rețeaua de siguranță este neclară.

Creșterea cererii de servicii sexuale, care normalizează cumpărarea și vânzarea de servicii sexuale. Tema cererii reprezintă, de asemenea, un subiect sensibil în dezbaterile privind traficul de ființe umane pentru exploatare sexuală. Cumpărarea de servicii sexuale pare a fi o practică din ce în ce mai vizibilă, considerată o formă de distracție de către cei mai mulți dintre cumpărători; pe de altă parte, unii dintre profesioniștii care lucrează în domeniul traficului prezintă prejudecăți subtile legate de tinerele femei care oferă diferite tipuri de servicii sexuale, încă învinovățindu-le și judecându-le pe acestea din perspectivă morală.

Analiza profilului victimei traficului din perspectivă de gen arată că:

- **Violența** este frecventă în viețile victimelor traficului, inclusiv violența transgenerațională, părintele abuziv fiind la rândul său victima abuzului în copilăria sa;
- O **multitudine de tipuri de situații familiale** se regăsește la nivelul fetelor și femeilor victime ale traficului, de la familii în care părinții sunt divorțați sau separați, copiii fiind puși în situația de a gestiona tipare de relaționare complicate și sentimentul de a nu aparține nicăieri, care pot deriva

inclusiv din relațiile tensionate cu părinții vitregi, până la familii în care moartea unui părinte s-a petrecut foarte timpuriu;

- Un număr semnificativ de fete și femei victime ale traficului vin din **familii dezorganizate, neglijente și/sau violente, cu relații perturbate și experiențe repetate de pierdere**;
- **Sărăcia, lipsa stabilității, absența fizică sau emoțională a unor membri ai familiei**, confuziile de rol, lipsa oportunităților pentru părinți, lipsa de înțelegere a nevoilor copiilor și tinerilor, cresc nivelul de vulnerabilitate al fetelor și femeilor;
- Experiența absenței fizice sau absenței disponibilității emoționale a membrilor familiei au fost menționate de mai multe ori de către victimele participante la interviuri, în special pentru a sublinia nevoile neîmplinite pe care le-au avut pentru relații autentice, protectoare, dar și efectele pe care această lipsă le-a creat în viețile lor, împingându-le către decizii care pe termen lung nu au fost benefice pentru ele;
- Traficantul, de regulă cu un interes clar, răspunde la dorința fetei de a avea o relație "ca-n filme" sau de a avea părinți iubitori;
- Genul și vârsta sunt factori de vulnerabilitate în primul rând sub influența **cererii**;
- În cazul copiilor **fără adăpost sau fugari**, vulnerabilitățile individuale sunt influențate și de nivelul scăzut de educație, de lipsa experienței relațiilor sănătoase, de nivelul crescut de expunere la infracțiuni, de lipsa abilităților de viață, de consumul de alcool sau droguri și de comportamentele sexuale de risc.

Conform Directivei UE (art. 2) "poziția de vulnerabilitate reprezintă situația în care persoana în cauză nu are alternative reale sau acceptabile cu excepția acceptării abuzului." După cum reiese din interviuri, pot fi identificate riscuri și poziții de vulnerabilitate care sunt direct conectate cu a fi fată sau femeie și cu expunerea la inegalități specifice, de gen.

3.4 Ce tipuri de activități pot fi implementate pentru a preveni traficul?

Rezultat al cercetărilor de birou și de teren, tabelul următor prezintă inițiative de prevenire din două perspective: cea a țărilor de origine și cea a țărilor de destinație. Prima coloană descrie obiectivele inițiativei de prevenire, a doua descrie, luând în calcul contextele din țările de origine și de destinație, posibila zonă de intervenție/posibilul grup-țintă, precum și modalitățile de intervenție care pot conduce la atingerea scopului măsurilor implementate.

SCOP	ȚARĂ DE ORIGINE		ȚARĂ DE DESTINAȚIE	
	GRUP-ȚINTĂ	INIȚIATIVE	GRUP-ȚINTĂ	INIȚIATIVE
Schimbări la nivelul mediului din care sunt traficate persoanele	Opinia publică	Campanii de informare și conștientizare	Opinia publică	Campanii de informare și conștientizare
	Reprezentanți ai poliției și alți actori	Creșterea capacității de intervenție	Reprezentanți ai poliției și alți actori	Creștere a capacității de intervenție
	Sprijin/împuternicire individuală	Programe de incluziune socială Protecție legală Advocacy și susținere din perspectiva genului	Sprijin/împuternicire individuală	Asistență/sprijin pentru victime Advocacy și susținere din perspectiva genului
	Sprijin/întărire a comunității	Campanii de informare și conștientizare	Sprijin/întărire a comunității	Medierea conflictelor, pentru rezolvarea disputelor dintre membrii comunității
	Sprijin/susținere a familiei	Programe de educație centrate pe elemente de gen	Organizații private (organizații care lucrează pentru profit, precum hoteluri, agenții de turism, IMM-uri)	Campanii de informare și conștientizare Creștere a capacității de intervenție
Reducerea cererii	Opinia publică	Campanii de informare și conștientizare Programe de educație	Opinia publică	Campanii de informare și conștientizare Programe de educație
	Cumpărători de servicii sexuale	Programe de educație	Cumpărători de servicii sexuale	Campanii de informare și conștientizare Programe de educație
	Administrația locală (Consilii Locale)	Creșterea capacității de intervenție	Administrația locală (Consilii Locale)	Creșterea capacității de intervenție
Prevenirea retrafficării	Sprijin/împuternicire individuală	Programe de incluziune socială	Sprijin/împuternicire individuală	Asistență și sprijin pentru victime
	Reprezentanți ai poliției și alți actori	Creșterea capacității de intervenție	Reprezentanți ai poliției și alți actori	Creșterea capacității de intervenție
	Sprijin/susținere a familiei	Campanii de educație și sensibilizare Programe de educație	-	-
Utilizarea Internetului în siguranță	Reprezentanți ai poliției și alți actori	Creșterea capacității de intervenție	Reprezentanți ai poliției și alți actori	Creșterea capacității de intervenție
	Sprijin/împuternicire individuală	Campanii de informare și conștientizare	Sprijin/împuternicire individuală	Campanii de informare și conștientizare
	Sprijin/susținere a familiei	Campanii de informare și conștientizare	-	-

Tipurile de activități care ar putea fi implementate sunt:

- **Campanii de informare și conștientizare**, cu scopul de a promova și de a crește nivelul de cunoștințe și înțelegere a fenomenului, de motivație și angajament pentru a schimba comportamentele grupului țintă (femei, tineri, profesori, părinți, lucrători sociali, IMM-uri, hoteluri); mesajul/conținutul trebuie să fie adaptat pentru a fi potrivit unui anumit tip de audiență (ex: conform cu nivelul existent de conștientizare); mesajul/conținutul trebuie să fie concentrat în jurul unui subiect specific, subiectele generale fiind evitate; mesajul/conținutul trebuie diseminat prin intermediul unor instrumente potrivite pentru a ajunge la publicul-țintă, de exemplu prin intermediul media (ex: tv, website) sau al altor tipuri de inițiative (conferințe, evenimente publice).

- **Activități pentru creșterea capacității de intervenție**, cu scopul creșterii capacității și abilităților actorilor importanți în domeniul traficului (prevenire, protecție, pedepsire) pentru a implementa în mod eficient sarcinile lor instituționale/profesionale (ex: reprezentanții poliției, procurori, inspectori de muncă, profesioniști care vin în contact cu potențiale victime/traficantă/exploatatori, ONGuri); audiența include, de asemenea, persoane cu mandat instituțional sau profesioniști în domenii care nu implică în mod direct activități de prevenire, pedepsire sau protecție în domeniul traficului (ex. profesori, specialiști în comunicare, organizații de afaceri); conținutul trebuie direcționat către a transfera abilități/metode de lucru/capacități noi către profesioniști (ex. investigație proactivă, linii directoare în domeniul drepturilor omului, protecția victimelor/martorilor, ne-incriminarea victimelor traficului, listă de indicatori care facilitează identificarea victimelor); construirea intervențiilor prin vizite de studiu (la nivel național și european), seminarii și ateliere tehnice, cursuri de formare, activități de networking și schimburi între profesioniști.
- **Programe de educație centrate pe aspecte de gen**, cu scopul de a diminua stereotipurile de gen, practicile privind fetele/femeile, precum și discriminarea și inegalitățile de gen care pot predispune familia sau comunitatea la a accepta sau încuraja traficul/exploatarea sexuală a fetelor și femeilor; mesajul/conținutul are scopul de a educa (ex. promovarea unor valori comune precum egalitatea și demnitatea), mai mult decât acela de a informa sau sensibiliza cu privire la subiect; mesajul/conținutul poate fi transmis prin intermediul unor ateliere sau inițiative școlare.
- **Asistența/suportul acordat victimelor**, are scopul de a oferi victimelor posibilitatea de a ieși/a se recupera/a se reintegra după experiența de trafic și/sau de a le proteja de revictimizare; promovarea inițiativelor menite să faciliteze integrarea fetelor/femeilor pe piața muncii, să acceseze drepturile și serviciile sociale de care pot beneficia; să participe activ în societate, să beneficieze de acces la justiție și compensații; inițiativele sunt implementate în cadrul programelor de protecție/integrare pentru victimele traficului (în țări de destinație) sau al programelor de repatriere asistată (în țări de origine).
- **Programe de incluziune socială**, au scopul de a oferi oportunități și măsuri adecvate pentru a reduce vulnerabilitățile de gen care afectează fetele/femeile expuse la trafic; implementarea de politici/inițiative strategice care să abordeze acei factori specifici care afectează profund fetele/femeile și care cresc vulnerabilitatea acestora la exploatare sexuală și trafic (ex. lipsa oportunităților de angajare/dezvoltare personală; șomajul de lungă durată, inegalitățile de gen, violența împotriva femeilor; lipsa integrării sociale, lipsa accesului la educație); măsurile sunt implementate prin proiecte individuale care susțin/promovează participarea activă la viața economică și socială, acțiuni pozitive care contribuie la egalitatea între femei și bărbați.
- **Programele și măsurile de protecție legală**, au scopul de a crește implementarea prevederilor legale și a politicilor în sectoare cheie precum protecția socială, protecția copiilor, protecția drepturilor omului, protecția drepturilor pe piața muncii; implementarea de măsuri care adresează vulnerabilități importante sau programe care asigură protecția grupurilor vulnerabile, aflate în risc, promovarea măsurilor menite să reducă "invizibilitatea exploatării" (în țările de destinație) sau să întărească sistemul național de tutelă a copiilor pentru a asigura copiilor protecție mai bună în absența părinților (în țările de origine); măsurile sunt implementate prin intermediul unor programe de creștere a capacității de intervenție și prin intermediul analizei cadrului legal și de politici existent, prin intermediul consultanței juridice și a suportului financiar.
- **Advocacy și susținere din perspectiva genului**, are scopul de a dezvolta acțiuni pozitive pentru implementarea principiului egalității și nediscriminării; implementarea de măsuri care susțin schimbarea legislativă sau de politici; inițiativele sunt implementate prin construirea de alianțe și rețele la care participă actorii cheie, prin dezvoltarea de resurse și informații despre perspectiva de gen și impactul acesteia asupra traficului.
- **Medierea conflictelor pentru rezolvarea disputelor între membrii comunității**, are scopul de a rezolva disputele, tensiunile comunitare bazate pe discriminare, în scopul de a preveni ca acestea să se transforme în infracțiuni bazate pe ură, în forme grave de excluziune socială sau în stigmatizarea femeilor implicate în prostituție; implementarea de programe și măsuri

care promovează medierea și investirea în coeziunea comunitară prin creșterea toleranței și a acceptării diversității, inițiative care susțin comunitatea în dezvoltarea de relații pozitive; măsurile sunt implementate prin programe de educație formale și informale, prin inițiative de a promova dialogul și dezbaterile la nivel comunitar.

3.5 Care sunt pașii cei mai importanți în dezvoltarea unei inițiative de prevenire?

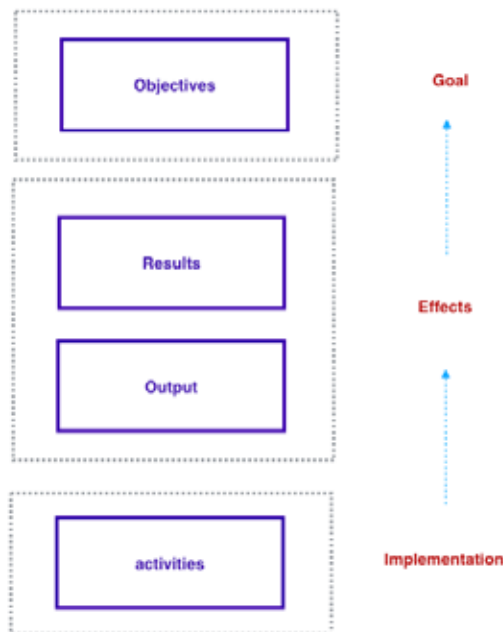
Principala motivație legată de implementarea unei inițiative de prevenire este aceea de a obține o creștere semnificativă a capacității publicului și a entităților private de a se implica pentru a reduce traficul de femei și fete pentru exploatare sexuală. Acest lucru poate fi obținut prin implementarea unui cumul de acțiuni pozitive, precum creșterea nivelului de cunoștințe, promovarea oportunităților de incluziune, dezvoltarea sistemului legal de protecție. Pentru aceasta, managementul de proiect este un instrument cheie pentru a obține cele mai bune rezultate și cel mai bun impact al inițiativelor de prevenire promovate.

Procesul de dezvoltare a unei inițiative de prevenire începe de la analiza nevoii/problemei care trebuie adresată pentru a diminua vulnerabilitățile de gen care cresc riscul de trafic. Pasul inițial are scopul de a descrie situația care trebuie să fie schimbată și de a explora și înțelege legătura dintre factorii de risc sociali/economici/de context identificați și incidența traficului. În ceea ce privește traficul de femei și fete, analiza problemei trebuie să se concentreze pe a aduna informații specifice în legătură cu caracteristici ale fetelor și femeilor care ar putea fi relevante pentru a diminua factorii de vulnerabilitate și riscurile.

Nevoile reprezintă lipsuri existente și probleme în ceea ce privește reducerea factorilor de risc structurali/comunitari/familiali/individuali care fac fetele și femeile vulnerabile la trafic. După cum menționează o publicație a Comisiei Europene, o serie de întrebări trebuie luate în considerare pentru a putea identifica cea mai eficientă inițiativă de prevenire:

- Care sunt cele mai importante aspecte de gen în legătură cu traficul într-un context anume?
- Ce schimbări sunt necesare pentru a face diferența în prevenirea traficului?
- Ce alte inițiative au fost implementate în respectivul context pentru a diminua vulnerabilitățile de gen care predispun la trafic de ființe umane?
- Cum se poate folosi actuala inițiativă de aceste inițiative anterioare?
- Care sunt grupurile-țintă ale acestei inițiative?
- Cum se poate ajunge cel mai ușor la aceste grupuri-țintă?
- Ce valoare adăugată/schimbare poate oferi inițiativa de prevenire comparativ cu situația actuală?

Rezultatele analizei de nevoi susțin dezvoltarea logicii de intervenție și definirea obiectivelor și rezultatelor inițiativei. După ce nevoile au fost identificate, ele pot fi transformate în obiective. Logica de intervenție subliniază modul în care nevoia va fi abordată (rezultate așteptate și impact) pentru a influența/schimba comportamente și/sau pentru a oferi cunoștințe publicului țintă (scop).

Obiectivele sunt schimbările relevante de context/politici/comportamente pentru a depăși/reduce factorii de risc comunitari/familiali/individuali identificați.

Rezultatele sunt contribuția inițiativei de prevenire (utilizând rezultatele concrete) în ceea ce privește obținerea graduală/completă a scopului (ex. dezvoltarea de noi cunoștințe/abilități/comportamente/percepții la nivelul grupului țintă).

Rezultatele concrete sunt produsele directe (ex. materialele de informare, evenimentele, rapoartele, liniile verzi, instrumentele ICT, formările) ale activităților implementate în contextul inițiativei de prevenire. Rezultatele concrete trebuie să fie analizate și evaluate din perspectiva modului în care acestea pot genera o contribuție/beneficii pentru audiența specifică. În unele cazuri, poate fi foarte eficientă coagularea mai multor tipuri diferite de rezultate concrete (ex. documente și instrumente online).

Grupul țintă reprezintă grupul/categoria de persoane/profesioniști/organizații la care inițiativa de prevenire dorește să ajungă pentru a aborda nevoia și pentru a împlini obiectivele.

Pentru a consulta o bază de date europeană de bune practici sensibile la gen în domeniul prevenirii, vă rugăm accesați: <http://www.cpe.ro/wp-content/uploads/2013/09/Catalogue-of-gender-based-good-practices-on-prevention-of-trafficking-in-the-EU.pdf>, iar pentru a consulta un **manual despre cum să implementăm inițiative de prevenire sensibile la gen**, vă rugăm accesați: <http://www.cpe.ro/wp-content/uploads/2013/09/Gender-Matters-A-practical-handbook-to-implement-gender-sensitive-initiatives-to-better-tackle-human-trafficking.pdf>

4. Elemente de gen în procesul de identificare a victimelor traficului în scopul exploatării sexuale

Scopul acestei secțiuni este acela de a oferi linii directoare sensibile la gen în ceea ce privește identificarea femeilor de origine română, victime ale traficului pentru exploatare sexuală.³

Identificarea situațiilor de trafic rămâne una dintre marile probleme în ceea ce privește fenomenul traficului de ființe umane. Identificarea semnelor traficului este un proces dificil, care necesită cunoștințe clare și actualizate în legătură cu fenomenul, precum și cu tiparele de recrutare și exploatare. După cum se întâmplă în cazul violenței de gen, estimarea este că și situațiile de trafic sunt grav subraportate: cifrele pe care le cunoaștem indică doar partea de sus a icebergului. Îmbunătățirea identificării este crucială pentru a adresa în mod eficient traficul de ființe umane și pentru a lupta împotriva acestuia.

În ceea ce privește traficul pentru exploatare sexuală al femeilor de origine română, în special, ca fenomen genizat care are ca victime în majoritatea cazurilor femei, aspectul cel mai important este conștientizarea elementelor de gen. Aceasta include atât o înțelegere generală a inegalităților de gen existente în societate, cât și a unor specificități de gen ale traficului de femei și ale traficului de femei de origine română în particular.

Aceste pagini prezintă elementele de bază ale procesului de identificare, luând permanent în calcul abordarea de gen și abordarea din perspectiva drepturilor omului, precum și realitățile victimelor de origine română identificate în contextul cercetării elaborate ca parte a proiectului GIRL.

Instrumentele oferite vor fi în principal de interes pentru profesioniștii care lucrează în sectorul social (ONGuri și servicii sociale publice), însă și alte categorii de profesioniști pot găsi aici elemente utile.

4.1 Ce este traficul de ființe umane

Traficul de ființe umane este o infracțiune recunoscută în normele legislative internaționale, europene și naționale. Este o încălcare a drepturilor omului și este considerată sclavia timpurilor noastre.

Traficul de ființe umane constă în recrutarea și transportul unei persoane prin mijloace ilegale, cu scopul exploatării acesteia în diferite contexte.

Următorul tabel sumarizează aceste trei elemente constitutive ale traficului: acțiunea, mijloacele și scopurile.

³ Conținutul acestui capitol reprezintă o adaptare a manualului Project Development of Common Guidelines and Procedures on Identification of Victims of Human Trafficking (Euro TrafGulD), realizată pentru a include dimensiunea de gen și caracteristicile specifice ale femeilor de origine română victime ale traficului pentru exploatare sexuală, așa cum au rezultat din cercetarea realizată în cadrul proiectului GIRL.

ACȚIUNEA (ce)	MIJLOACELE (cum)	SCOPURILE (pentru)
Recrutare	Amenințare	Exploatarea prostituției altor persoane sau alte forme de exploatare sexuală
Transportare	Folosirea forței	Muncă forțată sau alte tipuri de servicii, inclusiv cerșetoria
Transfer	Alte forme de constrângere	Sclavia sau practici asemănătoare sclaviei
Cazare	Răpire	Servitutea
Primirea persoanelor	Fraudă	Exploatarea activităților infracționale
Schimb sau transfer al controlului asupra acestor persoane	Înșelăciune	Traficul de organe
	Abuz de putere sau al unei poziții de vulnerabilitate	
	Darea sau primirea de foloase materiale sau alte tipuri de beneficii pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane	

Când ne aflăm în prezența semnelor unei acțiuni, unui mijloc și a unui scop dintre cele indicate anterior, o persoană ar putea fi victima traficului de ființe umane. Orice persoană care identifică aceste semne poate suspecta existența unei situații de trafic. Totuși, este sarcina actorilor mandatați de a decide dacă există suficiente elemente pentru a identifica în mod formal persoana drept victimă.

Dacă persoana în cauză este un copil, nu este nevoie de această listă de verificare. Combinația unei acțiuni cu scopul oricărui tip de exploatare este suficient pentru a indica un posibil caz de trafic.

4.2 Ce este exploatarea sexuală

Exploatarea sexuală este unul dintre scopurile traficului de ființe umane. Implică a te folosi de sexualitatea unei persoane pentru un câștig personal sau pentru profit.

Victimele exploatării sexuale sunt în principal fete și femei, însă exploatarea sexuală afectează și un număr semnificativ de băieți.

Exploatarea sexuală include mai multe tipuri de activități, precum prostituția forțată, pornografia, serviciile sexuale în baruri, hoteluri, centre spa, centre de masaj și industria divertismentului, între altele.

Problema consimțământului: ce se întâmplă dacă o femeie declară că ea practică prostituția voluntar?

Protocolul de la Palermo stipulează că este irelevant consimțământul unei victime a traficului de ființe umane. Acest aspect, însă, nu trebuie înțeles în sensul desconsiderării sau ignorării punctului de vedere al unei victime. Ceea ce înseamnă este că, dacă o potențială victimă a fost expusă la mijloacele incluse în definiția traficului, atunci consimțământul oferit de ea nu este valid.

Dacă o femeie adultă a fost amenințată, forțată, constrânsă, răpită sau înșelată sau vulnerabilitatea sa a fost manipulată în mod abuziv, atunci consimțământul său de a acționa într-un anumit fel nu poate fi considerat valid, pentru că, în acel context, ea nu putea lua în mod voluntar o decizie informată. Din acest motiv, Protocolul de la Palermo consideră consimțământul dat drept irelevant.

De exemplu, cercetarea realizată în cadrul proiectului GIRL arată faptul că experiențele de trafic trăite de femeile de origine română au început adesea cu credința că ele migrează pentru un nou loc de muncă sau pentru a începe o nouă viață alături de partenerul lor. Dorința lor pentru acest nou început într-o altă țară, unde ar putea beneficia de mai multe oportunități, le poate face vulnerabile la recrutare și ulterior la trafic. Femeile ar putea fi nerăbdătoare să aibă un nou loc de muncă,

Însă intenția lor nu este să lucreze în condiții de exploatare. Chiar dacă ele cunosc faptul că vor oferi servicii sexuale, aceasta nu înseamnă că au acceptat să lucreze foarte multe ore și să nu primească bani pentru acestea. În mod asemănător, faptul că un lucrător în agricultură care este traficat și exploatat la o fermă și-a dat consimțământul să lucreze în acea fermă nu înseamnă că a acceptat exploatarea. Având în vedere natura specifică a serviciilor sexuale la nivel social, adesea consimțământul nu este analizat în același mod în care e analizat în cazul altor situații și activități.

Toate aceste aspecte nu sunt relevante când persoana traficată este minoră. Dacă victima este un copil (sub 18 ani), atunci nu este nevoie ca folosirea forței sau a înșelăciunii să fie dovedite. Consimțământul unui copil pentru exploatare sexuală nu este niciodată considerat valid.

De ce vorbim despre victime?

Persoanele care au trecut prin experiențe de trafic sunt adesea numite "victime" pentru că traficul este o infracțiune gravă, descrisă în legile internaționale și în codurile penale naționale.

A utiliza termenul de "victimă" nu înseamnă că femeile trebuie să fie victimizate și re-victimizate, să le fie luate vocea și capacitatea de a decide pentru ele însele. Pe parcursul identificării și a intervenției, profesioniștii trebuie să ia întotdeauna în calcul poveștile femeilor și opiniile lor în legătură cu modul în care ar trebui procedat. Profesioniștii nu ar trebui să acționeze niciodată fără consimțământul acestora și nu ar trebui să ia decizii fără ele. Rolul lor este să le ofere femeilor informațiile necesare, cu claritate și sensibilitate, astfel încât ele să poată lua decizii despre lucrurile care le privesc.

Cuvântul "victimă" invocă adesea un anumit tip de victimă (cea care a fost expusă la violență extrem de gravă, care are o atitudine submisivă). Această imagine nu se potrivește cu experiențele trăite de unele victime ale traficului în prezent. Multe femei de origine română sunt recrutate pentru că doresc să migreze: curajul și inițiativa lor de a începe o viață mai bună în altă parte nu trebuie să fie ignorate.

Mai mult, victimele care ies din situațiile de trafic sunt de asemenea supraviețuitoare. Ele au trecut prin experiențe foarte dificile și nu este neobișnuit să devină mai puternice și mai reziliente în acest context. În final, povestea unei victime care reușește să iasă din situația de exploatare este o poveste de succes.

Pot fi femeile de origine română victime ale traficului pentru exploatare sexuală?

Da, femeile din România pot fi victime ale traficului pentru exploatare sexuală. Și bărbații români sunt victime ale traficului, însă cel mai des sunt exploatați pentru muncă și nu în industria sexului.

Toate femeile românce care oferă servicii sexuale sunt în risc de a fi exploatare, dar nu toate femeile care oferă servicii sexuale sunt victime ale traficului. Unii indicatori pentru identificarea situațiilor de trafic sunt prezentați în secțiunea 4.5 a acestui capitol.

Poate oricine să fie traficant de ființe umane pentru exploatare sexuală?

Da, oricine poate fi traficant: bărbați și femei, persoane din țara de destinație sau lucrători migranți, inclusiv cei din România.

Totuși, cercetarea arată că femeile din România sunt adesea traficate și exploatare de bărbați de origine română, chiar dacă există semnale că și femeile sunt din ce în ce mai mult implicate în activitățile de exploatare. Exploatarea are loc adesea prin intermediul cunoștințelor de încredere sau a partenerului de cuplu și, în unele cazuri, chiar al unor membri ai familiei. Pot exista, de asemenea, persoane care asigură controlul, fiind complici ai exploatare care urmăresc tot ceea ce fac victimele; acestea pot fi inclusiv femei care au fost în trecut, la rândul lor, victime ale traficului. Ele pot fi, de asemenea, recrutori.

Traficul și exploatarea nu sunt realizate întotdeauna de aceeași persoană. Cineva poate recruta victima, o a doua persoană ar putea fi responsabilă pentru transport și transfer, a treia doar pentru cazare sau pentru primire pentru a le lăsa apoi cu exploatare. Situația poate fi diferită, însă cercetările arată că adesea partenerii de cuplu sunt și recrutori, și exploatare.

Traficul de ființe umane și contrabanda de migranți: Persoana a plătit mulți bani pentru a trece granița ilegal. Acest lucru înseamnă că este o victimă a traficului?⁴

Nu neapărat. Faptul că cineva a fost plătit să organizeze o trecere a graniței ilegale nu înseamnă trafic. Aceasta se numește contrabandă.

Traficul de ființe umane este diferit de contrabanda cu migranți. Contrabanda cu migranți este o infracțiune care implică un beneficiu financiar sau material rezultat din facilitarea intrării ilegale a unei persoane într-un stat al cărui cetățean sau rezident nu este.

Protocolul privind Contrabanda cu migranți, Article. 3(a), “Contrabanda cu migranți” înseamnă furnizarea, pentru a obține, direct sau indirect, un beneficiu financiar sau de altă natură, posibilității intrării ilegale a unei persoane într-un stat al cărui cetățean sau rezident permanent acesta nu este”.

În aceste cazuri, migrantul consimte să plătească **pe cineva (contrabandistul) care va organiza și/sau va facilita intrarea sa ilegală într-un stat al cărui cetățean sau rezident nu este.**

Contrabandistul nu este responsabil în legătură cu ceea ce se va întâmpla cu migrantul după momentul trecerii graniței. Mai ales, contrabandistul nu are drept obiectiv să exploateze migrantul după ce a ajuns la destinație, ci să primească un câștig financiar.

Contrabanda este o infracțiune împotriva statului (intrare ilegală), nu împotriva migrantului (care a plătit pentru un serviciu). Totuși, acest lucru nu înseamnă că drepturile migrantului nu sunt violate, după cum va fi explicat mai jos.

Cele patru mari diferențe între contrabanda cu migranți și traficul de ființe umane pot fi sumarizate după cum urmează:

	Trafic de ființe umane	Contrabandă de migranți
Scop	Exploatare	Beneficii financiare sau materiale
Consimțământ	Consimțământ invalid	Valid
Transnaționalitate	Nu e necesară	Necesară
Infracțiune	Împotriva persoanei	Împotriva statului

O diferență este legată de consimțământ. În cazul contrabandei, persoana și-a dat consimțământul contrabandistului. Această persoană este un “client”, care plătește pentru serviciul de a intra ilegal într-o anumită țară.

Totuși, conform Protocolului ONU privind Contrabanda cu Migranți, migranții respectivi pot fi la rândul lor în situația ca drepturile să le fie încălcate. Articolul 6 al Protocolului solicită statelor să incrimineze atât contrabanda cu migranți, cât și facilitarea unei persoane de a rămâne ilegal într-o țară, precum și circumstanțele agravante care pun în pericol viața sau siguranța, sau expunerea la tratamente inumane sau degradante.

În plus, procesele de trafic și contrabandă pot fi interrelaționate și diferențele dintre cele două infracțiuni pot fi dificil de identificat. Atât persoanele subiecți ai contrabandei, cât și persoanele traficate pot fi identificate în cadrul aceluiași grup de persoane care trec ilegal granița, rețelele infracționale fiind adesea legate unele de celelalte. În mod similar, un migrant care își dă consimțământul să fie trecut granița ilegal ar putea fi expus la o situație de trafic, fie în tranzit, fie la destinație.

⁴ Manuals of the Development of Common Guidelines and Procedures on Identification of Victims of Human Trafficking project, Euro TrafGulD.

4.3 Identificarea primară și identificarea formală

Detectarea sau identificarea primară este procesul care începe cu detectarea unor semne care sugerează un posibil caz de trafic. Aceasta este prima etapă a procesului care conduce la evaluarea posibilității ca persoana să fie victimă a traficului.

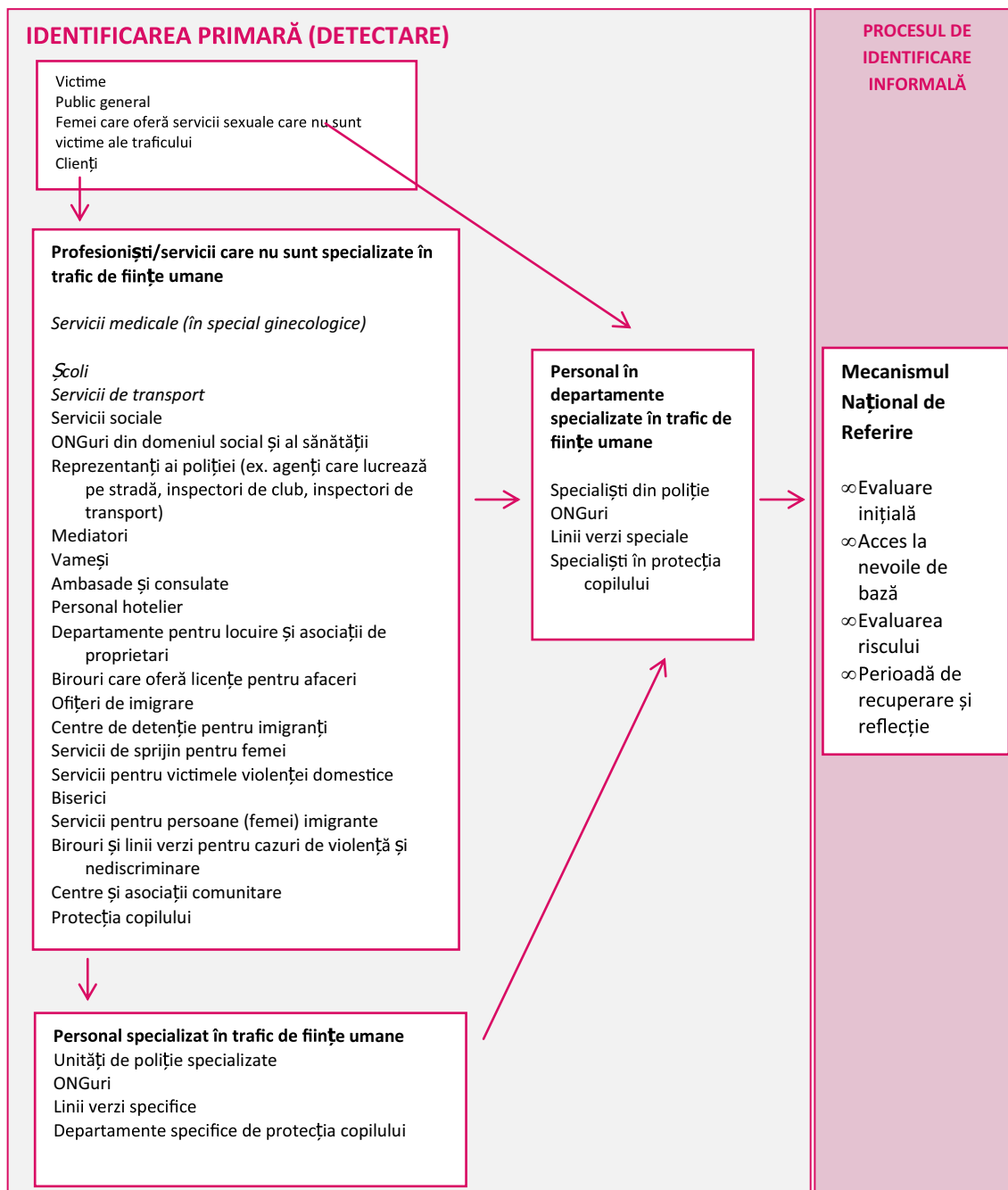
Când o persoană este considerată o potențială victimă, procesul de identificare formală este lansat, precum și acordarea de sprijin. Posibila victimă este referită autorităților responsabile cu identificarea formală a victimelor traficului și, dacă este cazul, cu acordarea unor forme diverse de sprijin. Întregul set de acțiuni legate de identificarea formală și de protecția posibilei victime este coordonat la nivel național în cadrul numit Mecanismul de Referire.

În cele mai multe jurisdicții, doar autoritățile pot să desemneze în mod oficial o persoană ca fiind victimă a traficului. Astfel, identificarea formală este realizată de ofițeri specializați, care sunt formați în mod specific în identificarea situațiilor de trafic și care îndeplinesc anumite sarcini în organizațiile pentru care lucrează.

Diferit de identificarea formală, identificarea primară poate (și trebuie) să fie realizată de o varietate de actori, atât specializați, cât și nespecializați. Actorii nespecializați și publicul general nu sunt responsabili să implementeze întregul proces care ar conduce la identificarea formală a victimelor, dar joacă un rol cheie în detectarea timpurie a acestora și în protecția lor, fiind astfel util să aibă o înțelegere cât mai complexă a mecanismelor de protecție a victimelor existente.

Identificarea timpurie a victimelor poate fi foarte importantă în protejarea acestora de situații de exploatare, rănire sau amenințare, căci cel mai probabil ele se află în pericol. A referi potențialele victime către suport specializat le permite accesul la un spațiu în care să locuiască și la consiliere, între altele.

Următorul tabel prezintă o selecție a actorilor care joacă un rol important în identificarea primară a femeilor de origine română traficate pentru exploatare sexuală.

Auto-detectare și auto-raportare

În cazurile de trafic de ființe umane, există un nivel foarte scăzut de auto-raportare: victimele mai degrabă nu raportează autorităților situația de exploatare în care se află. Acest lucru face ca traficul să fie diferit de alte infracțiuni, în acest caz identificarea primară fiind foarte importantă.

Există mai multe cauze ale auto-raportării foarte scăzute, între care:

- Teama de represalii din partea exploatatorilor sau a altor persoane din mediul acestora. Represaliile pot fi îndreptate către ele personal sau către familiile lor.
- Lipsa informațiilor, a contactelor și a contextelor care ar permite raportarea.

Auto-raportarea nu este același lucru cu auto-detectarea. Există femei care sunt capabile să înțeleagă că sunt victime ale unei infracțiuni și, deși nu raportează acest lucru poliției, sunt conștiente de situația în care se află și încearcă să scape sau să obțină ajutor. Desigur, este foarte dificil pentru oricine să iasă din această situație pe cont propriu, însă capacitatea lor de a ieși din exploatare nu poate fi negată și trebuie să fie respectată de către toți cei implicați în acordarea de servicii.

Totuși, multe victime nu se identifică ca atare. Nivelul de auto-detectare sau auto-identificare este, de asemenea, foarte scăzut.

Auto-identificarea ca victimă este deosebit de dificilă în următoarele circumstanțe:

- Atunci când au fost "salvate" de altcineva (clienți, publicul general, servicii)
- Când au fost abandonate de către exploatare
- Când sunt încă în exploatare sau în contact cu exploatare.

Trebuie subliniat faptul că dificultățile în auto-identificarea ca victimă sunt probleme inerente naturii specifice din punct de vedere al genului, al tiparelor de exploatare sexuală a femeilor. După cum se petrece și în cazurile de violență în cuplu, există o componentă importantă de manipulare psihologică care ține victimele prizoniere și îngreunează reacția lor împotriva celor care le exploatează.

Acest lucru este în mod special legat de faptul că exploatare sunt adesea figuri importante, cu care au diverse relații afective (după cum a fost descris în al doilea capitol al acestei publicații).

- Exploatare pot fi falși parteneri de cuplu (așa numiții "lover boys"), care conving victimele că vor avea un viitor bun împreună, într-o altă țară. Ei promit un loc de muncă și o viață de cuplu împreună.
- Cunoștințele și, în unele cazuri, membrii familiei care stabilesc sau au deja relații de încredere cu victimele, manipulează așteptările acestora și le promit un loc de muncă și un venit.

ATENȚIE: Serviciile care oferă sprijin femeilor aflate în situații de violență în cuplu au cunoștințe și experiență în gestionarea unor situații de violență psihologică asupra victimelor. Sprijinul lor ar putea fi valoros în gestionarea situațiilor de trafic pentru exploatare.

Un alt aspect important care limitează capacitatea victimelor de a se auto-identifica este normalizarea situației de exploatare. Acest lucru ar putea fi conectat cu mai multe elemente:

- Lipsa oportunităților și existența unor experiențe anterioare de exploatare în țara de origine, care le face mai ușor de acceptat.
- Lipsa de cunoștințe în legătură cu propriile drepturi.
- Larga răspândire a situațiilor de exploatare sexuală, ceea ce face ca acceptarea acestora să pară normală pentru victime (și uneori și profesioniștilor și serviciilor de sprijin) și să nu poată vedea alte opțiuni disponibile.
- Presiunea de a continua să asigure venituri rudelor lor. După cum se întâmplă adesea, victimele traficului pot avea foarte multe responsabilități de a asigura traiul familiilor lor, rămase în țara de origine. Aceasta le face mai dispuse să accepte situația de exploatare.

Dificultățile privind identificarea întâmpinate de actorii specializați și nespecializați

Auto-identificarea nu este singura provocare legată de identificarea situațiilor de trafic: identificarea informală de către actorii specializați sau nespecializați implică, de asemenea, multe dificultăți.

Actorii nespecializați și publicul general nu au cunoștințe extinse legate de fenomenul traficului. Însă în imaginarul colectiv există imagini specifice despre cum arată traficul.

Imaginea larg răspândită, sexistă, a femeii victime, de persoană aflată în izolare extremă, supusă violenței fizice, are drept rezultat faptul că orice formă de exprimare a capacității de auto-determinare a femeilor traficate poate fi interpretată drept consimțământ voluntar, astfel nemaifiind acordată atenție semnelor de trafic (acțiuni, mijloce și scopuri). Chiar și când profesioniștii sunt familiarizați cu indicatorii existenței, este posibil să neghe existența lor în anumite cazuri sau să îi pună sub semnul întrebării, evaluându-i în mod subiectiv.

Aspectul consimțământului este deosebit de important. Atât publicul general, cât și profesioniștii în domeniu au tendința de a accentua importanța consimțământului, ca semn universal al legitimității unei acțiuni, nemaiacordând, astfel, atenție semnelor de exploatare.

Alții privesc traficul exclusiv ca rezultat al unor rețele infracționale mari și sofisticate. Aceasta poate determina neidentificarea situațiilor de trafic, prin neperceperea cazurilor de exploatare de către familie ca fiind conectate cu fenomenul.

Lipsa percepției are, la rândul său, o dimensiune de gen. Violența în relația de cuplu sau în familie este încă percepută ca un aspect care ține de viața privată, ceea ce neagă responsabilitatea terței părți de a interveni și de a proteja victimele de traficanți.

Chiar și atunci când există unele semne de trafic, este posibil ca actorii principali să nu acționeze din motive legate de securitate sau pentru că nu au competența de a interveni (după cum anumite departamente ale poliției au tendința să acționeze în cazuri care implică rețele de crimă organizate și este posibil să fie dificil pentru ei să intervină atunci când exploatatarii sunt membri ai familiei sau așa numiții "lover boys").

În plus, un alt obstacol important în identificarea primară este faptul că nu există o serie de indicatori comuni. Seturile de indicatori existente sunt cunoscute doar de către profesioniștii specializați și chiar și în aceste cazuri este posibil să existe confuzii. Diversitatea femeilor și a experiențelor acestora poate face dificil ca indicatori existenți să conțină și să reflecte toate tipurile de experiențe.

Unul dintre actorii care poate identifica situația de trafic este cumpărătorul de servicii sexuale, care uneori ar putea susține victima în a căuta ajutor. Totuși, profesioniștii trebuie să fie prudenți cu acest tipar de "client salvator", pentru că, adesea, aceștia, la rândul lor pot supune victima la exploatare sexuală sau prin muncă (ex: în munca domestică) sau la diferite forme de violență. Victimele ar putea fi presate să accepte noile tipare de exploatare, ca modalitate de "plată" pentru că au fost salvate.

În final, având în vedere că situațiile de exploatare pot fi foarte răspândite în contextul oferirii de servicii sexuale, există posibilitatea ca unii dintre profesioniști să se raporteze la acestea ca la o formă de normalitate, acceptându-le ca normalitate și, în consecință, neintervenind.

Toate elementele descrise anterior sunt în mod special relevante când profesioniștii din diverse servicii publice sau private interviează pentru prima oară femeile care le-au fost referite de către alte servicii.

Pot exista multe situații diferite în care profesionistul/serviciul anterior:

- Nu a detectat niciun semn
- Identifică unele semne de trafic de ființe umane, dar consideră că nu este necesară o intervenție specifică
- Omite informații din cauza aspectelor legate de confidențialitate
- Identifică o femeie ca victimă a traficului de ființe umane, dar dorește să gestioneze această situație pe cont propriu.
- Consideră că femeia este exploatată, dar nu vede ca fiind necesară o intervenție specifică în acest caz.

4.4 Elemente generale privind identificarea primară realizată de profesioniștii din domeniul social⁵

Ce trebuie să faci și cum?

Rolul tău este limitat la a **recunoaște semnele** care ar putea indica că o femeie este victimă a traficului de ființe umane și, dacă te afli în această situație, la a **informa organizațiile specializate, care au capacitatea de a continua procesul de identificare, de a susține victima pe parcursul acestui proces și de a-i oferi posibilitatea referirii pentru identificare formală și suport ulterior.**

Asigurarea siguranței și a nevoilor de bază

- Asigură-te că atât victima, cât și tu sunteți în siguranță. Dacă nu (de exemplu, dacă există un potențial traficant care ascultă sau vă amenință), trebuie să pleci din acel loc și să suni la poliție
- Oferă femeii adăpost, hrană, ceva de băut, odihnă sau acces la alte nevoi de bază, dacă este nevoie
- Nu înregistra informații nenesesare, precum nume sau locuri, căci aceasta ar putea compromite siguranța.

Evaluează dacă femeia este de fapt copil (sub 18 ani)

- Procedurile de umat în acest caz sunt specifice. Nu uita că există persoane care au sub 18 ani care pretind că sunt adulți
- Dacă există vreo suspiciune în legătură cu faptul că femeia ar putea fi de fapt o minoră, atunci trebuie să presupui că este o minoră și să acționezi în consecință. Vârsta corectă va fi determinată ulterior în mod formal de către autoritățile specializate
- Dacă este (sau probabil este) vorba despre un copil, atunci imediat ce ai motive să crezi că a fost exploatată, într-un mod sau altul, primul lucru pe care trebuie să îl faci este să alertezi organizațiile specializate, care oferă sprijin victimelor traficului și **autorității responsabile (sau cu competențe) cu protecția copilului**. Această autoritate utilizează adesea o abordare multidisciplinară, implicând în procesul de identificare doctori și psihologi. Este responsabilitatea lor să continue procesul de identificare a traficului. Între timp, este important să faci copilul să se simtă în siguranță, să asculte temerile sale. Unitatea specializată va decide dacă și când vor fi informații părinții/reprezentanții legali.

Asigură-te că vă înțelegeți

Folosind semne sau limbaj simplu, poți reuși să comunici suficient pentru a oferi protecție și pentru a evalua dacă femeia este de fapt o minoră. Dar pentru a merge mai departe în identificarea situației de trafic, este nevoie să te asiguri că femeia înțelege limba pe care tu o vorbești. Dacă nu, trebuie să te oferi să aduci un interpret sau, de preferat, un mediator format în ceea ce privește aspectele legate de trafic și gen, al cărui nume și profil să fie acceptat de către tine și potențiala victimă. Nu fi de acord cu folosirea cunoștințelor, prietenilor sau "colegilor" care fac parte din același grup cu potențiala victimă, căci ei ar putea avea legături cu traficantul.

Crează încredere, explică cine ești

- Oferă victimei un minim de informații despre cine ești și despre organizația pentru care lucrezi
- Conversația ar putea să nu fie centrată în jurul traficului ca atare, ci în jurul experienței de a lucra

⁵ Bazat pe manualele Development of Common Guidelines and Procedures on Identification of Victims of Human Trafficking project, Euro TrafGulD.

în țara de destinație și a nevoilor sociale sau economice. Aceasta ar putea să te ajute să identifici posibile semne de trafic

- Cere-i consimțământul pentru a începe discuția, spune-i că poate oricând întrerupe sau cere mai multe detalii. Informează-o că identitatea ei va fi dezvăluită organizațiilor care îi vor oferi sprijin doar cu consimțământul ei
- Cere-i consimțământul pentru a lua notițe în timpul discuției dacă ai nevoie de acestea și explică-i de ce
- În timp ce vorbești cu ea și o asculți, păstrează în minte faptul că trebuie să urmezi o abordare bazată pe drepturile omului, căci victimele traficului de ființe umane au drepturi
- Respectă o **abordare sensibilă la gen**, în special când tu sau femeia vorbiți despre exploatare sexuală. Aceasta ar putea, de exemplu, să însemne că ea ar putea fi mai confortabilă să împărtășească experiența cu o femeie mai degrabă decât cu un bărbat; pentru a evita să creezi mai mult stres pentru victimă, alegerea genului persoanei cu care va vorbi trebuie făcută de ea. După etapa de identificare, nevoile specifice ale femeii trebuie luate în considerare atunci când oferi protecție sau măsuri de sprijin, în special în legătură cu sănătatea sau includerea în adăpost
- Ia în calcul în abordarea ta și specificul etnic. De exemplu, în cazul femeilor victime de etnie romă, sprijinul unor mediatori sensibili din acest punct de vedere este recomandat.

Ascultă, observă, pune întrebări

Rolul tău este acela de a observa situația și de a asculta femeia pentru a obține suficiente informații care să te ajute să decizi dacă ai identificat o posibilă victimă a traficului.

O listă de indicatori în identificare este oferită în secțiunea următoare. Te vor ajuta să decizi dacă dorești sau nu să referi femeia autorităților competente.

La finalul discuției, dacă ajungi la concluzia că femeia ar putea fi o victimă a traficului, e nevoie să te oferi să o trimiți la o organizație specializată, care i-ar putea oferi sprijin și protecție pe termen scurt, mediu și posibil pe termen lung. Dacă traficul nu apare în conversație, nu este absolut necesar ca tu să îl menționezi. De fapt, a-l menționa ar putea să sperie femeia și să întrerupă procesul de auto-identificare și de luare a deciziei, care, de regulă, durează foarte mult. Îi poți oferi posibilitatea de a o pune în legătură cu un avocat specializat sau cu un lucrător social, care i-ar putea oferi mai multe informații și mai mult sprijin privind nevoile specifice pe care le-a menționat (ex: consiliere juridică, formare, beneficii sociale, servicii de sănătate, un loc de muncă). Organizația specializată va continua acest proces.

Dacă situația de trafic apare în mod clar în conversație, atunci îi poți oferi informații despre procesul de identificare a victimelor traficului. Aceste informații pot fi regăsite în următorul paragraf. Dacă nu ai încredere că îi poți explica pașii următori în procedeele de identificare formală a victimei potențiale, atunci spune-i doar că, imediat ce va intra în contact cu organizația specializată, o persoană anume însărcinată cu acest lucru îi va explica întregul proces și va putea, de asemenea, să adreseze întrebări.

Dacă problema traficului este discutată în mod clar în cadrul conversației, explică-i că există pași diferiți în identificarea victimelor traficului

Posibila victimă ar putea întreba ce se va întâmpla în momentul în care va fi referită autorităților competente, responsabile cu identificarea victimelor traficului. Informațiile incluse mai jos te vor ajuta să îți formulezi răspunsurile, dacă te simți capabil/ă să faci acest lucru.

Dacă femeia este de acord să fie referită autorităților competente (Mecanismul Național de Referire), atunci va fi interviuată de specialiștii însărcinați cu identificarea victimelor traficului. Odată ce a fost identificată ca presupusă victimă a traficului, femeia va fi tratată ca victimă și va beneficia de asistența reglementată în legile naționale privind victimele traficului, până în momentul în care ar putea interveni noi dovezi care să contrazică această identificare.

În cazul adulților, odată cu identificarea ca victimă și dacă își oferă consimțământul, femeia va putea:

- Să beneficieze de o perioadă de recuperare și reflecție de minim 30 de zile (în România durata este de 90 de zile), ceea ce dă dreptul unei victime fără rezidență legală să rămână în țară, să se recupereze și să ia o decizie informată privind cooperarea cu autoritățile competente pentru a aduce traficanții în fața justiției
- Să fie protejată de exploatarea/traficantii prin intermediul unor măsuri de asigurare a siguranței decise împreună cu victima, ca rezultat al unei evaluări a riscului
- Să primească protecție pentru menținerea siguranței fizice și a bunăstării sale, inclusiv prin identificarea unor soluții de locuire în siguranță, când acestea sunt necesare
- Să beneficieze de servicii de interpretariat
- Să primească servicii juridice gratuite
- Să primească asistență medicală sau farmaceutică, dacă este necesar
- Să primească servicii și îngrijire psiho-socială.

Ulterior, această autoritate sau alte autorități competente îi vor examina cazul în amănunt pentru a-i acorda statutul formal de victimă a traficului (sau nu). Acest statut formal îi susține dreptul la:

- Rezidență pe termen lung/permis de muncă pentru victimele țărilor terțe care nu au drept legal de rezidență
- Acces la compensații
- Acces la formare/educație pentru cele mai tinere
- Îngrijire medico-farmaceutică regulată
- Victimele care doresc pot beneficia de repatriere în condiții de siguranță și cu respectarea demnității în țara lor de origine sau în altă țară.

Elementele variază în funcție de țară și context, depinzând de legislațiile naționale și de serviciile existente.

Dacă presupusa victimă este un copil, va beneficia de măsuri specifice imediat ce este identificată ca presupusă victimă.

Acestea includ:

- Măsuri speciale luate de autoritățile competente pentru a determina identitatea și naționalitatea copilului, precum și dacă era acompaniat sau nu
- Prevederile privind reprezentarea legală
- Accesul la compensații
- Nevoia ca autoritățile competente să ia toate măsurile pentru a localiza familia minorului
- Acces la școlarizare sau alte forme de educație
- Posibilitatea întoarcerii voluntare, dacă minorul dorește acest lucru și dacă aceasta este stabilită ca fiind în interesul superior al minorului, de către autoritățile de protecția copilului competente.

4.5 Indicatori privind traficul pentru exploatare sexuală

Următoarea listă este utilă pentru a recunoaște câteva semne privind ACȚIUNILE, MIJLOACELE ȘI EXPLOATAREA SEXUALĂ. Include câteva dintre semnele specifice exploatării sexuale care sunt caracteristice și femeilor de origine română.

Nu toți indicatorii vor fi prezenți în cazurile cu care te confrunți. Lista nu este exhaustivă. Mai multe detalii despre specificul femeilor de origine română sunt incluse în a doua secțiune a acestei publicații.

Elemente de context

- Femei foarte tinere, adesea minore
- Sărăcie sau standarde de trai pe care femeia/fata le consideră insuficiente
- Căsătorie timpurie sau parteneriat
- Copii născuți deveme
- Nivel de educație scăzut
- Subiect sau martor al abuzului în copilărie (întreabă despre acest lucru)
- Informații despre situații de abuz trecute sau prezente comise de rude, prieteni, alți profesioniști sau instituții
- Abuz sau neglijență parentală, care pot fi legate de despărțirea sau divorțul părinților, locuirea într-un centru rezidențial. Izolarea în aceste situații crește vulnerabilitatea la recrutare
- Istorie de violență familială
- Locuri de muncă slab calificate, precare (pentru acele victime care nu sunt foarte tinere)
- Istoric de abuz de medicamente, în special substanțe psihotrope, de alcool și droguri
- Istoric de tentative de suicid
- Istoric de accidente repetate
- Tulburări de alimentație

IMPORTANT: Istoria potențialelor victime nu este niciodată o dovadă de necontestat a existenței traficului pentru exploatare sexuală. O analiză a acestor informații trebuie utilizată de profesioniști în sensul de a fi mai atenți la existența indicatorilor de mai jos.

Indicatori privind scopurile

SCOP: Există unele dintre următoarele semne că femeia este o victimă a exploatării sexuale?

- Femeia nu poate refuza clienți, este forțată să ofere servicii sexuale chiar și când este bolnavă sau însărcinată sau este forțată să întrețină relații sexuale fără prezervativ
- Nu poate păstra banii pe care îi câștigă, trebuie să îi dea altcuiva
- Este mereu sau foarte des însoțită când iese
- Nu are dreptul la pauze sau la timp liber, muncește oricând este chemată
- Este mutată dintr-un loc în altul fără consimțământ.

Indicatori privind acțiunile

ACȚIUNE: Identifici unele dintre următoarele semne?

RECRUTARE

- Nu știa unde va lucra
- A plătit sume foarte mari pentru recrutare
- Nu are contract de muncă, termenii și condițiile sunt foarte vag definiți sau contractul de muncă este scris într-o limbă pe care femeia nu o înțelege.

TRANSPORT, TRANSFER

- Nu a organizat ea însăși transferul sau nu a știut ruta de la locul de origine la cel de destinație
- Există semne că îi este teamă de bărbatul sau femeia care o însoțește
- O terță persoană îi dă pașaportul chiar în momentul trecerii graniței (aspect relevant pentru femeile victime ale traficului de origine română înainte ca România să devină membră a UE)
- Cei care călătoresc în grup nu par a se cunoaște unii pe ceilalți.

CAZARE, PRIMIRE

- Trăiește și doarme la locul de muncă
- Zonele pentru dormit sunt supra-aglomerate, nesănătoase și nu există modalități de a menține igiena de bază, nici de respectare a intimității, fie că aceasta e limitată, fie că nu există deloc dreptul la intimitate
- Are libertate de mișcare limitată.

Indicatori privind mijloacele

MIJLOACE: Identifici unele dintre următoarele semne?

AMENINȚĂRI

- Există semne de teamă sau anxietate, în special în prezența supervisorului, managerului, bărbatului sau femeii care o însoțește pe parcursul transportului, transferului sau trecerii graniței
- Spune lucruri incoerente sau care indică îndoctrinare
- Bărbații sau femeile care o însoțesc sunt agresivi cu ea.

UTILIZAREA FORȚEI

- Are răni vizibile (ex. vânătăi, cicatrici, tăieturi, răni la gură sau dinți, arsuri de țigară) sau anumite tatuaje
- Pare speriată sau anxioasă (ex. transpiră, tremură, are dificultăți să răspundă direct la întrebări, evită contactul vizual din alte motive decât cele culturale)
- Merge adesea la centrele de urgență pentru răni, boli cu transmitere sexuală, avort.

RESTRIȚIONAREA LIBERTĂȚII DE MIȘCARE

- Locuiește și muncește în același loc sau foarte aproape
- Există mecanisme de control la locul de muncă, precum supravegherea video, semne care atenționează oamenii să nu plece, ferestre și uși blocate etc.

- E mutată dintr-un loc în altul de către proxenet (sau de către managerul locului respectiv) fără consimțământul ei.

IZOLARE

- Nu cunoaște adresa locului în care se află
- Locul de muncă e într-un loc izolat, unde e dificil de ajuns cu mijloace de transport public sau privat
- Are acces limitat sau nu are acces la mijloace de comunicare (ex: telefon, email, internet). Își schimbă frecvent numărul de telefon.
- Traficantul/exploatatorul/angajatorul insistă să răspundă la întrebări în locul femeii sau să traducă toate conversațiile.

REȚINEREA DOCUMENTELOR

- Nu posedă sau nu are acces la documentele proprii de identitate (pașaport, document de identitate, viză, permis de muncă sau de rezidență) sau la alte obiecte personale de valoare (biletul de întoarcere) și nu le primește la cerere.
- Alte lucrătoare sexuale se află în aceeași situație, neavând acces la documentele de identitate
- Documentele de identitate par a fi false.

REȚINEREA PLĂȚII

- Trebuie să dea toți banii sau cea mai mare parte a acestora supervisorului său
- Angajatorul nu poate prezenta un contract de muncă ca dovadă a faptului că salariul i-a fost plătit sau documentele de angajare și care atestă nivelul salarial au fost modificate.
- Plățile sunt neregulate și adesea întârziate
- Nu știe cât câștigă.

ÎNȘELĂTORIE

- Nu a știut că va trebui să ofere servicii sexuale
- Termenii și condițiile de muncă diferă de cele promise verbal sau în scris
- A semnat un nou contract de muncă în momentul ajungerii la locul de muncă.

ABUZ DE VULNERABILITATE

- Se află într-o situație administrativă neclară și nu are permis de muncă sau de rezidență
- Aparține unui grup care a fost discriminat sau care nu beneficiază de drepturi egale în societate (ex. bazat pe statutul de refugiat/solicitant de azil, minoritate etnică, dizabilitate, proveniență din centrul de plasament, minoritate religioasă sau culturală)
- Are un nivel limitat de educație și/sau este analfabetă sau nu cunoaște limba locală
- E într-o situație de dependență în moduri multiple (ex: se bazează pe angajator pentru cazare, hrană, locurile de muncă ale rudelor sau alte beneficii)
- Este legată emoțional sau economic de angajator/recrutor (ex: din cauza legăturii romantice sau de rudenie)
- Își exprimă cu teamă credințele culturale sau religioase.

FORȚAREA LA PLATA DATORIILOR

- Trebuie să plătească sume de bani foarte mari pentru recrutare, transport, cazare, hrană, instrumente de lucru sau echipamente, care sunt deduse din salariul propriu
- Termenii de plată sunt neclari sau manipulativ stabiliți
- Trebuie să lucreze pentru a plăti datoriile făcute de sine sau moștenite
- Părinții primesc o plată pentru a permite copilului lor să meargă cu traficanții.

5. Cum luăm în calcul perspectiva de gen când oferim servicii victimelor traficului în scopul exploatării sexuale

Studiul privind dimensiunea de gen a traficului de persoane, lansat de Comisia Europeană în 2016, subliniază importanța genului în perioada de după momentul ieșirii din trafic, în special cu referire la modalitatea de a oferi asistență specifică victimelor. Conform studiului, impactul traficului pentru exploatare sexuală are specific de gen, fiind diferit de impactul rezultat din exploatarea prin muncă sau alte forme de exploatare, după cum gravitatea sa este legată de modul specific în care corpurile femeilor traficate sunt abuzate. Studiul menționează impactul sever, brutal, pe termen lung, de natură fizică, ginecologică și privind sănătatea mintală, precum și riscurile privind viața și traumele cauzate de experiența de trafic pentru exploatare sexuală. Ca rezultat, serviciile specializate oferite trebuie să fie la rândul lor sensibile la gen, luând în calcul toate legăturile existente cu alte forme de dezavantaj și vulnerabilitate, precum și nevoile concrete ale victimelor. A avea expertiză de gen specifică este un element esențial pentru a putea oferi asistență specializată victimelor în recuperarea drepturilor lor încălcate, precum și în redobândirea stării de bine.

5.1 Privire generală asupra dinamicilor care determină vulnerabilitatea la trafic

Există exemple pozitive de programe de asistență și au în comun modele de intervenție integrată, bazate pe planul individual realizat pentru fiecare victimă în parte și implementat la nivel individual, familial și comunitar. O parte dintre aceste programe sunt prezentate în cercetarea română elaborată ca parte a proiectului GIRL și caracteristica lor principală este că, pe lângă faptul că **ia în calcul consecințele evenimentelor** trăite în perioada de trafic, **abordează de asemenea factorii de vulnerabilitate inițiali și în special vulnerabilitățile de gen care existau anterior momentului traficării.**

Recrutarea este în mare măsură conectată cu conceptul de vulnerabilitate, care influențează situația socială, comunitară, familială și individuală a persoanei predispuse la victimizare. Raportul de cercetare care prezintă interviurile cu profesioniști de origine română care lucrează în mod direct cu victimele traficului pentru exploatare sexuală subliniază rolul esențial pe care familia și relațiile dintre membrii familiei îl pot juca în întărirea vulnerabilității potențialelor victime, alături de relațiile de gen din aceste familii și comunități. Conform experiențelor menționate de specialiștii intervievați, precum și de cei care lucrează în special în prevenire, un număr semnificativ de victime tinere provin din familii dezorganizate, neglijente și/sau violente, cu relații disfuncționale și experiențe repetate de pierdere. Sărăcia, lipsa stabilității, absența fizică sau emoțională a diferiți membri ai familiei, confuzia de rol, lipsa oportunităților pentru părinți, izolarea sau marginalizarea familiei, toate acestea pot crește nivelul de vulnerabilitate. În special în cazul exploatării sexuale, **factorii de vulnerabilitate se regăsesc în cadrul familial, portretizați după cum urmează:**

Menținerea familiei patriarhale:

- Bărbatul este privit drept figura de autoritate, capul familiei și cel care aduce resursele financiare, în timp ce femeia este văzută mai degrabă drept accesoriu
- Prescripții rigide privind rolurile, inegalitatea de gen

În raportul italian dezvoltat în cadrul proiectului GIRL, de exemplu, aspectele de gen sunt strâns conectate cu vulnerabilitatea. În special sunt legate de următoarele: statutul femeii în familie și, în legătură cu acest aspect, experiențele legate de rolul și condiția mamei în familie. Acceptarea acestei condiții, sau cel puțin percepția acestei condiții ca reprezentând normalitatea, este adesea bazată pe ideea inevitabilității unei astfel de situații, văzută în strânsă asociere cu condiția de femeie.

Relații disfuncționale între membrii familiei

- Abuz intrafamiliar/violență domestică/violență emoțională
- Mai multe generații trăiesc în același spațiu mic, ceea ce afectează dezvoltarea emoțională
- Copiii nu sunt crescuți în conformitate cu vârsta lor

Același raport citat anterior, elaborat pe baza interviurilor cu profesioniști italieni, subliniază faptul că, adesea, realitatea de care femeile și fetele doresc să scape este tocmai contextul familial, acestea căutând să se elibereze de relații disfuncționale, de lipsa oportunităților, de discriminare, abuz și violență.

Stilul parental disfuncțional: neglijent/imprevizibil, critic/supraorientat către performanță din partea copilului, supraprotectiv, abuziv

- Expriamarea afecțiunii parentale este marcată de imprevizibilitate sau se manifestă în cicluri de implicare/dezinteres
- Copiii, în special fetele, își asumă roluri de adult: de susținători financiari ai familiei, de îngrijitori pentru frați și surori mai mici, de îngrijire a gospodăriei, de consilieri ai părinților, de substitut de partener pentru aceștia

Rolurile asumate sunt "în cadrul familiei sau în comunitatea din apropiere (școală, vecinătate)"; în contextul asumării acestor roluri, demnitatea, potențialul și capacitățile lor nu sunt susținute. Adesea acestor femei și fete desconsiderate le sunt, în același timp, încredințate responsabilități și sarcini excesive, care sunt acceptate și percepute drept "sacrificii" și "datorii", făcute în numele familiei.

Având în vedere faptul că vulnerabilitățile sunt legate de relațiile parentale/intime, care reprezintă o componentă a identității fiecărei persoane, profesioniștii subliniază cât de dificil este să împărtășească acest tip de informații cu victimele. Victimele vor avea nevoie de timp pentru a putea vorbi despre modul în care aspectele familiale le-au afectat dezvoltarea sau proiectele personale. Aceste lucruri sunt intime, tendința fiind să fie protejate, astfel limitându-se distresul cauzat de conștientizare. Din perspectiva profesioniștilor care lucrează în domeniu, pentru a depăși evenimente și contexte problematice de familie este necesar un efort foarte mare de re poziționare psihologică, iar pentru aceasta este necesar un nivel de încredere foarte înalt între victimă și profesionist.

Când vorbim despre recrutare, strategiile utilizate de către recrutori/traficantii sunt foarte importante, pentru că pot indica impactul pe care exploatarea îl are asupra victimelor și asupra familiilor acestora, precum și în procesul de recuperare și uneori în ceea ce privește decizia de a coopera cu autoritățile și de a denunța exploatarea. După cum subliniază raportul pentru România, vulnerabilitatea victimelor care au istorii de viață trăite în familii sau în relații de cuplu violente (iubitul sau soțul este traficantul) poate fi descrisă în mod asemănător cu cea rezultată din abuzul în familie: există ambivalență față de membrii familiei, lipsă de încredere în posibilitatea schimbării vieții în bine, speranța că situația va fi rezolvată de către traficant.

Conform raportului anterior menționat, *Speranțe, la vânzare*, care abordează factorii de vulnerabilitate psiho-socială care expun la exploatare sexuală, recrutarea directă și în mod special relația victimă-recrutor, indiferent de genul recrutorului, este caracterizată de mecanisme mai subtile și mai nuanțate, care au drept scop obținerea consimțământului victimei și a acceptării exploatării. În multe dintre situațiile studiate, recrutarea a urmat după construirea unei relații între victimă și recrutor/traficant, acesta fiind perceput drept persoană de sprijin (prieten, partener de cuplu, membru al familiei). Adesea, recrutorii investesc pentru a construi încrederea viitoare victime și a familiei acestora, cunosc nevoile acestora, precum și dorințele și dificultățile cu care se confruntă, astfel încât le pot face o propunere care să ia în calcul toate aceste aspecte.

Totuși, utilizarea violenței (viol, răpire etc.) rămân mijloace utilizate constant, atât în recrutare, cât și în exploatare.

Au fost identificate mai multe tipuri de strategii de recrutare care implică utilizarea violenței emoționale:

a) Strategia de dezvoltare a atașamentului emoțional și construirea proiectului de cuplu

În această categorie, recrutorii sunt iubiții sau “cel mai bun prieten”; recrutorul urmărește crearea unei imagini de protector și persoană de îngrijire, care oferă o mână de ajutor victimei aflate în nevoie. Discursul lor este centrat în jurul soluției salvatoare, prezentată în opoziție cu prezentul incert și obscur. Propunerea este construită pe prezentarea beneficiilor plecării de acasă și ale construirii unui viitor comun de cuplu. Adesea relația emoțională cu victima este stabilită anterior debutului exploatării și uneori evoluează către dependență emoțională pentru a asigura supunerea necondiționată a victimei. Este adesea însoțită de vinovăția pe care victimele o pot simți la gândul că ar putea să își dezamăgească protectorul sau să îl rănească, el fiind văzut drept cel care le-a salvat de la o existență de deprivare. Această relație este construită pe tiparul relațiilor disfuncționale pe care victima le are cu membrii familiei și are rolul de substitut funcțional pentru acestea, oferind recrutorului posibilitatea de a cunoaște îndeaproape problemele cu care se confruntă victima și de a acționa sistematic pentru a distruge relația de încredere a victimei cu familia sa de origine. Acești recrutori sunt adesea buni ascultători și pot evalua nevoile, lipsurile și aspirațiile victimelor

b) Strategia de construire a proiectului de viață mai bună prin oferirea de oportunități profesionale

Recrutorii abordează victimele oferindu-le locuri de muncă mai bine plătite, pentru care formarea profesională nu este necesară. În cele mai multe dintre cazuri recrutorii sunt prieteni, foști colegi de clasă sau de muncă sau au fost recomandați de un cunoscut al viitoarei victime. Pot fi de asemenea membrii respectați ai comunității sau persoane cu experiențe migratorii de succes, care revin acasă și sunt gata să împărtășească experiența lor pozitivă cu ceilalți. Dorința de a avea un viitor mai bun pentru propria familie, precum și percepția față de **calitatea scăzută a vieții** influențează mult acceptarea unei astfel de oferte. Și în această situație recrutorii/traficantii cunosc dificultățile personale sau familiale ale victimei, iar propunerile de loc de muncă sunt prezentate drept soluții. Chiar și în cazurile în care recrutarea se realizează prin intermediul internetului, unii dintre recrutori sunt dispuși să cunoască victima, tocmai pentru a dezvolta o relație bazată pe încredere și pentru a crește credibilitatea propunerii.

c) Strategia de construire a proiectului de viață mai bună pentru cuplul deja existent

În acest caz, recrutorul este partenerul sau chiar soțul victimei. Adesea viitoarea victimă a traficului a fost deja expusă la violență domestică anterior exploatării, încrederea în sine și mecanismele de auto-protecție fiind deja slăbite sau partenerul/soțul își schimbă brusc comportamentul, imediat ce obține consimțământul partenerului. Adesea consimțământul este obținut pentru proiectul de migrație, pentru a găsi un loc de muncă în străinătate, însă la destinație, uneori după un proces eșuat de “căutare de loc de muncă”, soția este influențată să accepte să ofere servicii sexuale drept soluție temporară. Acceptarea unei astfel de situații are loc pentru binele familie și inițial i se spune că poate refuza anumite activități sau anumiți clienți în orice moment. Asigurarea controlului și acceptarea exploatării sunt obținute în aceste cazuri prin intermediul amenințărilor și a violențelor domestice.

În unele cazuri recrutorul este de asemenea și cel care exploatează persoana, care o acompaniază și o controlează, dar în altele recrutorul rămâne în regiunea/țara de origine a victimei și are un rol important în a asigura supunerea victimei pe durata exploatării. Cunoșcând familia acesteia, recrutorul poate amenința că va face rău familiei victimei, în cazul în care aceasta nu rămâne supusă.

5.2 Cooperarea între actorii cheie în domeniu

Un element foarte important pentru intervenția eficientă, menționat de către majoritatea experților intervievați în cadrul cercetării realizate ca parte a proiectului GIRL, este reprezentat de consolidarea colaborării între reprezentanții diferitelor instituții din țară și din afara țării, prin intermediul rețelelor formale sau informale. Având în vedere tendințele privind migrația și mobilitatea transnațională crescută a victimelor, este important ca statele să lărgescă parteneriatele transnaționale, pentru a avea acces la actori importanți din statele de origine, tranzit și destinație și pentru a standardiza mai bine procedurile existente. Din această perspectivă, Comisia Europeană a luat în calcul crearea unui Mecanism Transnațional de Referire la nivelul Uniunii Europene, care să reunească mecanismele de referire naționale existente în statele membre pentru a îmbunătăți măsurile de protecție și asistență a victimelor.

Mecanismul Național de Identificare și Referire românesc, centrat pe referirea către furnizorii de asistență, a fost aprobat prin Ordinul Ministerial Comun nr. 2881 din 2007 și stabilește principiile generale și speciale care guvernează identificarea persoanelor traficate, precum și modalitățile de a le identifica pe acestea, dintr-o dublă perspectivă: cea legală și cea victimologică. Menționează actorii implicați și sarcinile pe care aceștia trebuie să le îndeplinească nu doar în ceea ce privește identificarea victimelor, ci și în ceea ce privește referirea acestora către furnizori de asistență. De asemenea include o listă de 70 de indicatori privind traficul, adaptată după lista furnizată de ILO în 2009.

Procesul de referire a victimelor este definit în Mecanism ca fiind încredințarea prezumatei victime ale traficului de ființe umane intern sau internațional către furnizorii de servicii de protecție, asistență și monitorizare. Aceasta poate fi realizată în interiorul granițelor unei anume țări sau transnațional, în funcție de decizia de a oferi astfel de servicii în țara de origine a victimei sau într-o țară de tranzit sau destinație (Mecanismul Național de Identificare și Referire, aprobat prin Ordin Ministerial Comun nr. 335 din 2007).

Ca și în cazul identificării, există mai mulți actori implicați în procesul de referire: autorități judiciare, organizații internaționale, ambasade/oficii consulare, organizații și instituții guvernamentale, organizații neguvernamentale din țările de origine/tranzit/destinație, instituțiile de asistență socială, inspectoratele de muncă, personalul medical, educațional, reprezentanții societății civile; în mai mică măsură există situații de auto-referire. Actorii care provin din multiple agenții și care sunt implicați în procesul de referire vor coopera pentru a se asigura că victima identificată primește în timp util protecție și servicii de asistență adecvată. Punctul focal național pentru Mecanism este

Agenția Națională împotriva Traficului de Persoane (ANITP).

ANITP este structura specializată subordonată Ministerului Afacerilor Interne care are atribuții în coordonarea, evaluarea și monitorizarea aplicării politicilor și practicilor anti-traffic, la nivel național, de către instituțiile și organizațiile mandatate să lucreze în acest domeniu. ANITP acționează, de asemenea, pentru a diminua distanța dintre persoanele traficate și autorități și pentru le conecta pe primele cu organizațiile neguvernamentale care oferă servicii la nivel național. ANITP colaborează cu organizații care oferă servicii în România și în străinătate și, de asemenea, cu organizații interguvernamentale acolo unde este necesar. În structura sa se regăsește o unitate centrală, de coordonare, precum și 15 centre regionale, stabilite în principalele regiuni de dezvoltare, unde funcționează Curți de Apel. Centrele regionale coordonează și monitorizează măsurile anti-traffic întreprinse la nivel local, cooperează cu primăriile, cu poliția locală și cu sistemul de asistență socială (de stat și neguvernamental). Schema de personal include un coordonator de centru regional (un ofițer de poliție detașat), precum și doi inspectori de specialitate, un psiholog și un asistent social. În plus, la nivelul unității centrale există o echipă de repatriere, care are mandatul de a participa la repatrierile asistate, de a lua victimele de la aeroport în momentul sosirii și de a se asigura că sunt transportate, în siguranță, la domiciliul lor sau într-un adăpost.

Procesul de identificare a victimelor reprezintă prima etapă a mecanismului transnațional de referire – MTR sau a mecanismului național de referire – MNR și include atât activități care privesc participarea victimelor în procesul penal, cât și activități care implică oferirea de protecție și asistență.

Identificarea primară reprezintă procesul rapid de screening al persoanelor care se află în situații de exploatare, prin intermediul căruia sunt identificate acele persoane care sunt traficate și cărora li se oferă rapid asistență în criză pentru menținerea lor în siguranță. Conform standardelor internaționale de protecție a victimelor, principala prioritate în ceea ce privește accesul victimelor la servicii de reintegrare este abilitatea actorilor relevanți de a gestiona procesul de identificare rapidă. Identificarea primară poate fi realizată fie de către ofițeri de poliție (din departamentele specializate), fie de către lucrătorii care sunt direct implicați în protecția victimelor și în oferirea de asistență acestora, asistenți sociali, unități de protecția copilului, agenții de muncă, precum și de către categorii profesionale ne-specializate care intră în contact cu persoane traficate.

Identificarea primară implică următoarele acțiuni, realizate de profesioniști în domeniu în legătură cu potențiale victime ale traficului de ființe umane:

- Screening inițial – procesul de salvare/identificare, evaluarea nevoilor de asistență
- Asigurarea accesului la nevoile de bază – intervenții de asistență în criză: cazare, mâncare, apă, haine, asistență medicală de urgență, consiliere/psihoterapie, informații privind drepturile persoanelor traficate;
- Evaluarea riscului la care este expusă persoana și familia sa (dacă este posibil), riscul de re-victimizare, de posibile represalii din partea traficanților, precum și evaluarea riscurilor legate de starea fizică/mentală sau de sănătate, precum și evaluarea resurselor disponibile în familie/comunitate;
- Asigurarea comunicărilor în limba maternă a victimei sau într-o limbă pe care aceasta o înțelege (când e cazul);
- Acordarea perioadei de recuperare și reflecție (în România aceasta este de 90 de zile) și implementarea serviciilor specifice de asistență (pe termen mediu);
- **Identificarea formală**, realizată de către autoritățile judiciare care investighează cazurile de trafic de persoane.

5.3 Mituri, stereotipuri și prejudecăți care pot influența negativ asistența oferită victimelor traficului

Când lucrăm cu victimele traficului, este important să respectăm poziția profesională pe care o avem în raport cu persoana asistată, să conștientizăm credințele, prejudecățile, viziunile subiective, astfel încât să permitem acestora să interfereze cât mai puțin în relația între persoana care oferă asistență și victimă. În cazul în care aceste credințe au un impact puternic asupra calității asistenței oferite, atunci persoana care oferă asistență va trebui să solicite supervizare/suport profesional sau să refere cazul unui alt coleg.

Dacă persoana a consimțit, nu este vorba despre trafic.

Chiar dacă victima a consimțit la activitate, ea nu a consimțit la condițiile abuzive. Consimțământul său trebuie privit în context mai larg, luând în calcul și vulnerabilitatea pre-existentă.

Dacă persoana nu poate dovedi prezența abuzului fizic sau a amenințărilor îndreptate împotriva familiei sale, atunci nu putem vorbi despre trafic.

Tendențele actuale implică o manieră mult mai subtilă de a impune controlul asupra victimelor; impactul nu poate fi cuantificat în mod clar și strict.

Dacă persoana avea libertate de mișcare și primea bani ocazional, atunci nu a existat o situație de trafic.

Aceste elemente fac parte din strategia traficantilor de a motiva victimele, forțându-le să continue să presteze activitățile respective pentru a se asigura că vor primi în continuare aceste beneficii de care au nevoie. Schimbările în dinamica traficului pentru exploatare sexuală (disponibilitatea unei sume de bani și libertatea de mișcare) au condus la diminuarea numărului victimelor de origine română care solicită acces la programele de protecție și asistență gestionate de organizații neguvernamentale în Italia, de exemplu.

În timpul episoadelor de trafic, victimele sunt mutate din zona de rezidență.

Unele victime, în special minore, sunt exploatate inițial în orașele lor de origine.

Pentru ca o persoană să fie considerată victimă a traficului de ființe umane, trebuie să fie identificată ca atare de un polițist sau de un procuror.

Mecanismele de identificare și referire, atât la nivel național, cât și transnațional, recunosc atât identificarea formală, cât și pe cea informală, ultima fiind realizată în special de organizații neguvernamentale și de către cei care oferă servicii. Totuși, statutul legal de victimă a traficului de ființe umane poate fi conferit doar ca rezultat al unei decizii judecătorești, în urma colaborării victimei cu autoritățile.

Recrutarea se petrece mai mult în zone rurale și mai puțin în orașe.

Recrutarea are loc atât în sate, cât și în orașe. După cum indică studiul *Speranțe, la vânzare*, cel puțin în cazul exploatării sexuale recrutarea are loc mai mult în orașe, de regulă în județul de reședință, chiar dacă victima locuiește în zona rurală. Orașele sunt în mai mare măsură asociate cu oportunități sociale și profesionale mai bune.

Persoanele care nu denunță situațiile de trafic la poliție nu sunt de fapt victime.

Este dreptul victimei să refuze colaborarea cu organele de poliție, iar din perspectivă victimologică ele vor continua să fie identificate ca victime și să fie asistate conform nevoilor lor.

Dacă victima a fost exploatată de partenerul de cuplu, atunci nu este vorba despre trafic de ființe umane.

Raportul spaniol subliniază faptul că elementele psihologice joacă un rol important în tiparele de recrutare: încrederea în membrii familiei, îndrăgostirea și relațiile de iubire. Factorii de motivare utilizați în recrutarea femeilor sunt reprezentați de promisiunea unei vieți mai bune, a unui loc de muncă. În cazul iubiților, motivatorii sunt viața de cuplu și copiii. Practica arată că aceste situații sunt dificil de dovedit în contextul traficului de ființe umane.

Dacă se decide achitarea traficantilor, atunci nu a existat trafic.

Chiar dacă justiția decide diferit, dacă identificarea informală a fost realizată ținând cont de Procedurile Operaționale Standard în vigoare, atunci decizia nu afectează accesul la protecție și asistență.

Victimele traficului pentru exploatare sexuală sunt femei care au consimțit să ofere servicii sexuale comerciale.

Există o distincție clară între oferirea de servicii sexuale comerciale în mod voluntar, consensual și

traficul de ființe umane pentru exploatare sexuală sau pentru alte forme de exploatare. Și lucrătoarele sexuale pot fi traficate. Raportul de cercetare elaborat în Spania indică faptul că unii profesioniști nu fac o distincție clară între prostituție și trafic, fiind dificil să înțeleagă anumite aspecte specifice ale dinamicii traficului, inclusiv cele legate de zonele urbane și rurale în care femeile traficate sunt exploatare sexual.

Victimele traficului sunt analfabete sau au abandonat școala.

Conform statisticilor oficiale, majoritatea victimelor au absolvit ciclul de educație secundară (8 ani de studiu). În practică, majoritatea au fost recrutate în liceu și au abandonat școala din cauza exploatării, ulterior fiindu-le foarte dificil să reia cursurile școlii respective.

Victimele adevărate sunt recunoscătoare pentru că au fost salvate și că primesc servicii de asistență; vor accepta ajutorul și vor fi motivate să depună efort pentru viitorul lor.

Experiențele traumatice și manifestările lor diferă mult de la o persoană la alta. Nu trebuie ca acest lucru să fie privit drept criteriu pe baza căruia profesioniștii să decidă cine este victimă și cine nu. Practica arată că victimele au reacții foarte diferite în legătură cu ieșirea din trafic, cu parcurgerea procesului de asistență și cu definirea unor planuri pentru viitor.

5.4 Elemente importante privind exploatarea care pot influența dinamica și participarea în procesul de asistență

Pe perioada exploatării, victimele sunt expuse în mod repetat la tratamente degradante, la violențe, la deprivare în ceea ce privește nevoile de bază (somm, hrană, odihnă), acestea având un impact pe termen lung asupra stării lor fizice și emoționale și alterând percepțiile lor referitoare la propria persoană, la corpul și la nevoile lor. Pe scurt, exploatarea activează două experiențe: 1) pe aceea de a fi obiectificată și de a nu a mai avea acces la utilizarea liberă a propriului corp și a propriei persoane; 2) pe aceea a unui raport inechitabil de putere, în cadrul căruia victima nu are o șansă reală de a răsturna pozițiile de putere astfel încât să se poată afla într-o situație mai bună.

Există două aspecte de luat în calcul în legătură cu impactul exploatării asupra stării de bine a victimelor: a) dezvoltarea anumitor afecțiuni este un rezultat direct al relelor tratamente suferite pe perioada traficării; b) bolile dezvoltate pot fi parțial explicate de exploatare, însă au și o puternică componentă psihosomatică. Conform cercetării *Zâmbete furate*, imediat după experiența de trafic multe dintre femei suferă de multiple probleme de sănătate fizică și psihică. La 0 – 14 zile după, peste 57% dintre femei experimentau 12 sau mai multe simptome sau probleme de sănătate care cauzau durere sau disconfort. După 28 de zile, 7% experimentau 11 sau mai multe simptome, iar după 90 de zile, 6% sufereau de aceste simptome.

Prin urmare, oferirea de servicii medicale trebuie să fie considerată o prioritate a programelor de asistență; intervențiile proactive trebuie să includă și normalizarea situației pentru victime, explicarea procedurilor, solicitarea consimțământului, permiterea întrebărilor acestora, acompanierea lor pe întregul proces de recuperare a stării de sănătate.

Specialiștii în psihotraumatologie descriu trauma drept situația paradoxală neașteptată, care are potențial nociv și în legătură cu care mecanismele de apărare ale victimei sunt ineficiente. Drept urmare a unui eveniment traumatic, victimele adesea experimentează suferințe fizice și emoționale foarte similare cu cele declanșate de pierdere și doliu. În context mai larg, trauma care urmează exploatării poate sau nu să fie prima întâlnire a persoanei cu abuzul, în cele mai multe cazuri fiind, de fapt, doar încă un episod într-o istorie personală și de familie suprasaturată de traumă. Într-un fel, este posibil ca persoana să fi dezvoltat deja o anumită obișnuință la abuz, dublată de anumite credințe legate de suferință, risc și protecție/ajutor. Este important pentru specialistul care lucrează

în domeniu să învețe perspectiva victimei, modul ei de gândire și să lucreze cu aceste elemente tocmai pentru a identifica soluții potrivite persoanei și pentru a evita să impună soluțiile proprii.

Conform studiului menționat anterior, *Zâmbete furate*, privind consecințele pe care traficul le are asupra sănătății fizice și psihologice ale femeilor și fetelor din Europa, 60% dintre respondente au raportat suferință fizică și/sau sexuală petrecută anterior traficului, dintre acestea 32% fiind anterior abuzate sexual și 50% abuzate fizic. Aproape un sfert (22%) au fost abuzate atât fizic, cât și sexual (începutul abuzului sexual având loc înainte de împlinirea vârstei de 15 ani). Una din șapte respondente (15%) a menționat că a fost forțată să aibă o experiență sexuală înainte de vârsta de 15 ani, anterior momentului traficării. Dintre aceste femei, aproape un sfert (24%) au vorbit de mai mult de un abuzator, peste jumătate (52%) fiind abuzate sexual sau forțate de un membru al familiei și 28% menționând că abuzatorul a fost tatăl (14%) sau tatăl vitreg (14%). Și mamele erau uneori implicate în forțarea actelor sexuale (7%), femeile raportând de asemenea abuzuri în instituțiile de îngrijire, din partea persoanelor de îngrijire din orfelinate, de exemplu. Peste un sfert dintre femei (26%) au vorbit despre o experiență sexuală forțată petrecută după vârsta de 15 ani, dar înainte de momentul traficării. Majoritatea acestora au menționat că abuzul a survenit din partea unei cunoștințe sau a unui străin, doar câteva femei vorbind despre abuz săvârșit de membrii familiei sau de partener. Câteva au spus că au fost forțate fizic, în timp ce multe altele au spus că se temeau că vor fi omorâte dacă nu se supun.

În România, cercetarea *Speranțe, la vânzare*, privind factorii de vulnerabilitate asociați cu debutul exploatarea sexuală, citează victime care vorbesc despre experiențe de abuz fizic/emoțional sau sexual anterior traficului. Specifici acelor cazuri erau factorii de vulnerabilitate precum vârsta adolescenței, părinții plecați la lucru în străinătate, rareori în contact cu copiii rămași acasă, fetele fiind lăsate în grija unui tată vitreg, care era uneori primul abuzator sexual sau exploatarea. Și sentimentul de abandon emoțional, lipsa iubirii, a acceptării și a validării din partea părinților au fost menționate drept factori de vulnerabilitate; expunerea la violență domestică între părinți; statutul de fată într-o familie cu mulți frați, existând așteptări foarte diferite din perspectivă de gen.

Conform studiului *Ascultând victimele – Experiențe de identificare, repatriere și asistență* în Sud-Estul Europei, victimele descriu experiența de a fi identificate, referite pentru asistență pre-repatriere și repatriate în țările lor de origine ca fiind însoțită de sentimente contradictorii și ambivalente de **ușurare, teamă/anxietate și suspiciune în legătură cu cei implicați în proces, nervozitate, frustrare, dezamăgire sau entuziasm, liniște, bucurie**. Încrederea, sentimentul de siguranță sau confort se construiesc, de regulă, în timp și doar într-un cadru relațional autentic, deschis față de personalul cu care interacționează, însărcinat cu protecția lor. La acel moment, a primi informații și a li se cere consimțământul în legătură cu principalele intervenții a fost crucial. Uneori împărtășirea de informații victimelor s-a redus la a le spune care sunt pașii care vor fi făcuți pentru reîntoarcerea lor în țară, fără a li se explica de ce ar fi acești pași necesari, ce implică protecția victimelor, ce înseamnă a fi o victimă a traficului de ființe umane, care sunt opțiunile disponibile. Victimele s-au simțit confuze și cumva prizoniere într-un sistem complex, cu mulți actori, cu proceduri lungi știind și sperând că la final se vor întoarce acasă.

Problemele identificate, care pot avea impact negativ asupra siguranței victimelor, au fost legate de: a nu le fi explicate drepturile și opțiunile de asistență, capacitățile de identificare reduse ale unora dintre actorii din sistem, neacordarea (în întregime) tratamentului adecvat pe parcursul identificării, corupția, interviuri pentru identificare realizate în condiții nesigure, victimele au primit asistență pre-repatriere și au fost repatriate fără a fi referite unor furnizori de servicii în țara de origine, repatrieri întârziate sau reintegrarea victimelor în țara de destinație fără consimțământul lor, victime aflate în situații semnificative de vulnerabilitate repatriate fără escortă sau cu mijloace de transport nesigure, victimelor nu li s-au oferit suficiente informații despre cum să procedeze dacă se confruntă cu situații dificile, anxietatea resimțită la punctele de trecere a frontierei din cauza lipsei documentelor de identitate.

Conform Codului Penal și Codului de Procedură Penală, pentru a iniția urmărirea penală în cazul unei infracțiuni este necesar ca victima infracțiunii să o denunțe și să depună plângere împotriva infractorului. Totuși, traficul de ființe umane este considerat o infracțiune care ține de zona de criminali-

tate organizată, de înaltă gravitate, prin urmare în momentul începerii urmăririi penale statul denunță crima săvârșită împotriva victimei (statul împotriva traficantilor). Atât participarea victimei, cât și a martorilor pe parcursul investigațiilor, cât și ulterior, în procesul penal, au o importanță crucială pentru a stabili existența infracțiunii și pentru a aplica sancțiuni. Procesul este de lungă durată, are numeroase etape, implicarea victimei fiind necesară în cadrul fiecăreia dintre acestea, pentru a obține un rezultat pozitiv. În mod ideal, victimele sunt incluse în paralel și într-un program specializat de asistență și protecție, menit să susțină reintegrarea lor.

Se întâmplă adesea ca victimele, aflate în poziții de vulnerabilitate emoțională, care pot să experimenteze simptome de stres posttraumatic acut sau să fie atașate în mod traumatic de traficanți, să fie implicate în proces fără o pregătire suficientă care să le ajute să facă față acestuia și să participe în mod pozitiv. Aceasta ar putea influența negativ conținutul declarațiilor lor din perspectiva autenticității, nivelului de detalii, precum și decizia de a continua să ajute autoritățile în proces până la finalizarea acestuia sau continuarea participării la programul de reintegrare.

Relația victimă-traficant are o dinamică foarte complexă și implică sentimente și reacții ambivalente. De exemplu, o victimă care în mod normal se teme de traficant ar putea simți ușurare atunci când el alege să nu o pedepsească sau când îi oferă anumite recompense. Este foarte dificil pentru o persoană să conțină și să răspundă la astfel de reacții, prin urmare trebuie făcut un compromis între cele două tipuri de nevoi. Când se află în exploatare, victimele au nevoie să supraviețuiască și să se adapteze mediului abuziv și, pentru a reuși acest lucru, unele dintre ele aleg să fie foarte atențe la traficanți, să se pună în locul acestora pentru a putea astfel să anticipeze cum ar reacționa, astfel încât să își poată ajusta reacțiile sau să poată devia conflictul. În acest mod victimele își introiectează/internalizează traficanțul și pericolul asociat, continuând să trăiască evenimentul traumatic chiar și după momentul salvării. O altă categorie de victime, în special cele exploatare de partenerii de cuplu/rudele apropiate, experimentează atașament traumatic sau au legături emoționale puternice cu traficanții. Astfel, pot trăi conflicte interne foarte puternice și se pot simți vinovate la gândul denunțului, implicat a cauzării unui rău, unei persoane pentru care au sentimente.

Toate cele de mai sus sunt argumente pentru nevoia de a întări rolul furnizorului de asistență/protecție, de mediator între victimă și autorități, acționând permanent pentru a:

- Explica în mod clar victimei aspectele legale ale traficului de ființe umane și contextul în care au dreptul la protecție și asistență, folosind cuvinte simple;
- Informa victimele despre drepturile lor și despre cum le vor ajuta să le acceseze;
- Sublinia că în niciun fel protecția și asistența nu vor fi condiționate de cooperarea lor cu autoritățile;
- Informa victimele despre stadiul investigației penale și a activităților care vor fi implementate, precum și despre diferiții actori implicați – polițist, procuror care investighează cazul, expert medico-legal, avocat, procuror care participă la ședința de judecată, acuzat, judecător și despre rolul fiecăruia;
- Media relația dintre victimă și autorități (polițistul care investighează cazul; procuror; avocat al apărării care le susține interesele);
- Asigura că e respectat dreptul victimelor la viață privată, la identitate, la siguranță fizică și că măsurile speciale de protecție judiciară sunt respectate;
- Asigura că victimele sunt ghidate și protejate pe parcursul procesului și că practicile care au potențialul de victimizare secundară sunt evitate;
- Acompania victima în procesul penal.

Mai mult, între motivele frecvente pentru care victimele sunt reținute în a coopera cu autoritățile/specialiștii se numără și:

- Teama că familia/comunitatea ar putea afla despre exploatare dacă poliția vine să pună întrebări sau dacă sunt trimise citațiile acasă;

- Impactul psihologic și fizic al traumei – schimbări de stare, dificultăți în a-și aminti anumite lucruri, dificultăți de concentrare, epuizare, anxietate crescută, ambivalență, vinovăție față de traficant, atașament traumatic;
- Teamă și rușine că vor trebui să își spună iar povestea și să trăiască durerea emoțională asociată;
- Teamă că vor fi la rândul lor investigate și vor fi judecate pentru muncă ilegală;
- Victimelor li s-a inoculat ideea că traficanții sunt omnipotenți și că au ”cumpărat” poliția, prin urmare nu se va face cu adevărat dreptate;
- Teamă că vor înrăutăți lucrurile denunțând infracțiunea, pentru că nu există o protecție reală de care să poată beneficia;
- Lipsa de informații despre drepturile lor și despre procedurile administrative și judiciare aplicabile.

Obiectivul asistenței directe acordate victimelor traficului de ființe umane este acela de a facilita recuperarea și împuternicirea lor. A lua genul în calcul atunci când oferi servicii pentru victimele traficului pentru exploatare sexuală implică, cel puțin:

- **Importanța abordării individuale a fiecărui caz în parte** -> aceasta aduce în lumină dificultățile existente în contextul percepțiilor victimei asupra exploatării, a resurselor și nevoilor unice, precum și a oferirii de suport individualizat versus servicii de asistență *universale*.
- **Aspecte specifice de gen** -> apar în toate etapele de intervenție de după ieșirea din trafic, indicând nevoia de programe adecvate și concentrate pe particularitățile victimelor. Perspectiva sensibilă la gen oferă multe informații privind percepțiile asupra exploatării, nevoile, interesele, sentimentele de pierdere a rolurilor sociale, trauma.
- **Recunoașterea stereotipurilor de gen foarte răspândite și a rolurilor mai puțin valorizate ale femeilor**, ceea ce le distanțează pe acestea de puterea personală și de control.

5.5 Aspecte speciale de luat în considerare în implementarea programelor de protecție și sprijin pentru victimele traficului

Traficul are impact asupra victimelor și a familiilor lor în mod sistemic și, de asemenea, influențează comunitățile din care acestea fac parte. Există trei categorii principale de consecințe pe care exploatarea le are asupra persoanei și asupra celor care o înconjoară.

- la *nivel fizic*, agravarea unor diagnostice medicale deja existente sau dobândirea unor noi afecțiuni drept consecință a rețelilor de tratament la care este supusă pe parcursul exploatării (ex: probleme ale sistemului imunitar, hepatită, TBC, HIV, sifilis etc.); este posibil ca acestea să nu fie acoperite de asigurarea medicală, ceea ce implică lipsa accesului la servicii;

- la *nivel emoțional*, simptome de stres post-traumatic (PTSD) – anxietate crescută, depresie, sentimente negative puse în act, simptome psihosomatice;

- la *nivelul siguranței fizice*, expunerea la amenințări din partea traficanților sau a recrutorilor făcute împotriva victimelor și familiilor lor; dificultăți în a accesa măsuri de securitate adecvate și imediate;

- la *nivel legal*, consecințe ale exploatării în plan civil – divorț, pierderea custodiei copiilor, pierderea bunurilor, consecințe penale – reexpunerea la traumă pe parcursul procesului îndelungat și a măsurilor insuficiente de protecție pe parcursul judecății;

- la *nivel economic*, pierderea posibilității de a lucra și de a avea un venit; unele victime erau singurele persoane care aduceau venituri în familiile lor;

- la *nivel social*, stigmatul social și comunitar care conduce la izolare, marginalizare, sentimente de vinovăție, rușine, pierderea rolului și statutului social deținut anterior – victimele sunt constrânse să abandoneze școala sau munca, au dificultăți să revină la școală sau la locul de muncă, uneori au dificultăți să revină în orașul în care locuiau anterior, teama de discriminare, de a pierde sprijinul social – de la familie, prieteni, cunoștințe.

Raportul de cercetare realizat în cadrul proiectului GIRL pentru România subliniază faptul că indiferent de tipul de servicii oferite victimelor sau de tipul de inițiative de prevenire organizate pentru adolescente și femei tinere aflate în risc sau pentru copii în general, factorul de succes cel mai important este ca acestea să fie adaptate la realitate, practice, individualizate.

În cadrul programelor de asistență și protecție centrate pe client, care includ o abordare construită din perspectiva drepturilor omului, cele dedicate victimelor traficului de ființe umane trebuie să fie oferite într-un context normal, dezinstituționalizat, care prevede implicarea beneficiarelor în alegerea și implementarea celor mai potrivite servicii. Astfel, beneficiara va fi implicată direct în dezvoltarea programului de protecție individuală și asistență, în selectarea serviciilor care vor fi implementate și în a lucra împreună cu echipa pentru a pune în practică aceste servicii, pentru a îmbunătăți propriul statut. A deveni parte a acestui proces este un pas important în recuperarea identității și a individualității, având în vedere situația de exploatare și tratarea persoanei drept simplu obiect.

Programele de asistență și protecție individualizate utilizează resursele beneficiarelor – motivația pentru schimbare, proiectele pentru viitor, inițiativele, mecanismele de a face față situației. Scopul intervenției prin intermediul asistenței este acela de a crește nivelul de adecvare/funcționalitate al victimelor în legătură cu diverse zone ale vieții identificate drept importante pentru ele. Re/integrarea implică pentru victimele traficului de ființe umane să construiască abilități de viață independentă, să crească nivelul de sustenabilitate din punct de vedere economic, să îmbunătățească funcționarea socială și starea de bine a victimei (fizică, emoțională, materială). Re/integrarea este atât rezultatul parcursului de asistență, cât și un proces în sine; este adesea de durată, desfășurându-se pe parcursul a cel puțin trei ani, cu o dinamică sinuoasă. Având în vedere aceste aspecte, este posibil ca specialiștii să evite să caracterizeze experiențele individuale de reintegrare ale beneficiarelor drept "succese" sau "eșecuri"; dar ar putea recunoaște faptul că resursele individuale sunt factori care influențează progresul pe parcursul asistenței.

Raportul de cercetare realizat în cadrul proiectului GIRL, în Spania, subliniază faptul că, în ceea ce privește activitățile de intervenție de care beneficiază în mod direct victimele traficului de ființe umane, perspectiva comprehensivă adoptată de profesioniștii indică existența unui concept global în legătură cu reintegrarea socială în toate aspectele sale, promovând coordonarea și intervențiile educaționale astfel încât să ajungă la toate acele femei aflate în aceste situații, chiar dacă ele nu vin în mod direct către organizații. Sunt subliniate anumite nevoi specifice, precum aceea de a combina suportul rezidențial (adăposturi) și suportul extern, pentru a oferi informații în mod continuu și adecvat privind sănătatea sexuală și reproductivă, precum și consiliere juridică și sprijin pentru a lupta contra victimizării secundare cu care se confruntă victimele atunci când intră în sistemul legal.

După cum indică experiența practică, procesul de recuperare poate fi mult ajutat de participarea familiei/persoanelor importante din rețeaua de sprijin la programul de asistență. Astfel, dacă este posibil, persoanele importante pentru victimă vor fi considerate persoane resursă în programul de asistență.

O situație diferită este aceea în care membrii familiei devin beneficiari indirecti în programele de protecție și asistență. Lipsa protecției sociale și a oportunităților de natură profesională reprezintă adesea vulnerabilități pentru victimă, însă au impact și asupra familiei acesteia. În funcție de problemele cu care se confruntă familia și de nivelul lor de dependență față de beneficiara directă, ar putea primi: sprijin și informații legate de măsurile de asistență socială de care ar putea beneficia, asistență materială, servicii medicale sau terapie de familie/de cuplu. Membrii familiei care pot deveni beneficiari indirecti pot fi șomeri nedeclarați, de lungă durată, persoane cu dizabilități, copii sau frați mai mici, persoane care ies din sistemul de asistență socială.

5.6 Obiective și tipuri de programe de protecție și sprijin pentru victimele traficului

Din scopul general al asistenței acordate victimelor – acela de a asigura re/integrarea – trei **obiective de lucru** pot fi extrase:

- Asigurarea protecției fizice și a stării de bine a victimelor traficului
- Asigurarea stării de bine la nivel emoțional, prin reducerea simptomelor posttraumatice
- Asigurarea sustenabilității economice pentru victime

Utilizarea obiectivelor de lucru susține specialiștii în acordarea de servicii de asistență conform obiectivelor și în conectarea acestora cu rezultatele, astfel încât impactul programului de asistență să poată fi măsurat. În plus, fiecare program de asistență poate fi împărțit în funcție de anumite etape, după cum urmează:

- Asistența în criză (0 – 6 luni de la momentul intrării în asistență) – concentrată în principal pe situațiile de urgență: asigurarea protecției fizice și a locuirii, oferirea de asistență medicală de urgență, intervenție psihologică în criză.
- Asistența intermediară (de 7-12 luni în asistență) – concentrată pe implementarea unei game complete de servicii, dacă evaluarea nu indică diferit: asistență rezidențială, materială, medicală, juridică, psihologică, socială, vocațională/educațională.
- Etapa finală/ a re/integrării (de 13-24 de luni în asistență) – concentrată pe implementarea gamei de servicii identificate ca răspunzând direct nevoilor: asistență rezidențială, materială, medicală, juridică, psihologică, socială, vocațională/educațională acordate până în momentul îndeplinirii obiectivelor din planul de asistență și protecție. Este urmată de o perioadă de 6 luni de monitorizare.

Tipuri de servicii de asistență:

- **Asistență materială:** asigurarea nevoilor personale, legate de hrană, îngrijire și igienă personală, haine și încălțăminte; activități de gestionare a unui buget personal.
- **Suport psihologic:** includerea beneficiarelor în activități de tipul psihoterapie individuală, consiliere de cuplu/familie, grupuri de sprijin, ergoterapie și arteterapie; medierea relației cu familia de origine/nucleară/extinsă; suport psihologic și evaluare inițială prin telefon, înainte de repatriere; suport psihologic înainte și după investigațiile medicale; suport psihologic în relația cu autoritățile.
- **Îngrijiri medicale:** realizarea de investigații medicale de rutină sau specializate, teste de sânge, intervenții medicale de urgență, profilaxie și tratament dentar, investigații oftalmologice, în colaborare cu clinici medicale private.
- **Asistență socială:** analiză socială; evaluarea riscului de revictimizare; refacerea documentelor de identitate; susținere în obținerea mijloacelor de protecție socială; susținerea costurilor de transport în oraș și în afara orașului; susținerea victimelor prin programe de reintegrare; monitorizare constantă a beneficiarelor; medierea relațiilor cu instituțiile de protecție socială, cu furnizori de formare, cu instituții de învățământ.
- **Asistență educațională:** pașii necesari pentru completarea studiilor în sistemul de stat; înscrierea beneficiarelor la cursuri de calificare/recalificare vocațională; oferirea de rechizite, cărți și alte materiale necesare; monitorizarea situației școlare și a evoluției; ghidare și consiliere; activități de educație informală (alfabetizare, educație pentru viață sănătoasă, utilizare calculator, limbi străine, sprijin în realizarea temelor); activități specifice legate de reintegrarea pe piața muncii (medierea relației cu agențiile publice de ocupare a forței de muncă, scrierea unui CV, căutarea unui loc de muncă, pregătirea pentru interviu).

- **Consiliere juridică:** sprijin legal privind drepturile persoanei vătămate/martorului și reprezentarea în procesul penal, precum și reprezentarea în procesul civil legat de situația de trafic (acțiuni civile, divorț, custodia minorilor etc.), servicii oferite de avocați; sprijin pentru a face pașii necesari obținerii compensațiilor financiare.
- **Asistență rezidențială:** asigurarea siguranței fizice a victimei aflate în risc în zona de origine și, de asemenea, beneficiarelor care primesc asistență; **are ca principale componente asistența în criză, asistența în tranzit și asistența pe termen lung.**

Intervențiile complexe și eficiente sunt implementate în echipe multidisciplinare, formate din psihologi, asistenți sociali, avocați, doctori, educatori. Profesioniștii implicați în oferirea de asistență pot fi parte a unei singure organizații/instituții sau pot reprezenta mai mulți furnizori de servicii care colaborează pentru a-și completa munca și pentru a obține, astfel, cel mai bun rezultat. În mod ideal, contractele de parteneriat explicite sau cooperarea informală reprezintă modalități prin care sunt asigurate referirile în condiții de siguranță și cea mai bună modalitate de utilizare a resurselor pentru beneficiare.

Pentru a asigura echitatea și transparența, furnizorul(rii) de servicii pot încheia un contract de asistență cu beneficiara sau pot utiliza o cartă a drepturilor beneficiarului.

Pași de urmat la momentul intrării în asistență

Menținerea beneficiarei în siguranță și protejarea sa de riscurile asociate cu traficanții

Începerea unei relații deschise, de colaborare profesională

Evaluarea riscurilor din multiple perspective

Informarea beneficiarei în legătură cu statutul legal și drepturile asociate

Evaluarea și clarificarea nevoilor de asistență, după cum sunt exprimate de beneficiară

Discutarea serviciilor care pot fi oferite

Identificarea obiectivelor de asistență și lucrul împreună la planul de asistență și protecție

Introducerea echipei de asistență și a rolurilor fiecărei persoane vizând susținerea beneficiarei în atingerea obiectivelor.

Monitorizarea intervențiilor de asistență și protecție

Monitorizarea și evaluarea programului de asistență este o activitate constantă, care va fi implementată în etape diferite și care are trei direcții:

- Monitorizarea și evaluarea făcute de beneficiare (calitativ); (re)evaluarea obiectivelor de asistență; feedback cu privire la nivelul de satisfacție și la relevanța serviciilor oferite;
- Monitorizarea și evaluarea realizate de echipa de profesioniști care oferă asistență (calitativ și cantitativ); pe baza indicatorilor care măsoară progresul beneficiarilor în diferite etape ale programului de asistență; prin rapoarte narrative de progres; prin raportul anual de activitate; prin numărul de beneficiari asistați anual/tipul de servicii oferite/tipul de asistență;
- Monitorizarea și evaluarea programului și a nivelului la care urmărește standardele naționale specifice privind asistența specializată oferită victimelor traficului – sub coordonarea ANITP, coordonatorul anti-trafic în cazul României.

6. Bibliografie

European Commission (2016) Study on Gender Dimension of Trafficking in Human Beings http://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_the_gender_dimension_of_trafficking_in_human_beings_final_report.pdf

European Commission (2015) Study on High-Risk Groups for Trafficking in Human Beings https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_children_as_high_risk_groups_of_trafficking_in_human_beings_0.pdf

Eurostat (2013) Trafficking in Human Beings Report http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/docs/20130415_thb_stats_report_en.pdf

Eurostat (2015) Trafficking in Human Beings Report https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/anti-trafficking/files/eurostat_report_on_trafficking_in_human_beings_-_2015_edition.pdf

Eurostat (2014) Europe 2020 indicators - poverty and social exclusion

European Parliament (2015) Main causes of female poverty

International Labour Office (2009) Operational indicators of trafficking in human beings

ANITP (2014) Analiză statistică a victimelor traficului de persoane identificate în 2014

ANITP (2015) Analiză grafică privind victimele identificate în 2015

ARETUSA (2012) Common Position Paper on Poverty, Gender and Trafficking

Aninoșanu, L., Baldoni, E., Castelli, V., Dolente, F., Laszlo, E., Stoian, G., Ulrich, L. (2012) Speranțe, la vânzare, Cercetare calitativă privind traficul pentru exploatare sexuală în România și Italia, din 2007 în 2011, CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate, București, România <http://www.cpe.ro/wp-content/uploads/2016/03/Sperante-la-vanzare.-Cercetare-calitativa.pdf>

UNODC (2008) Toolkit to Combat Trafficking in Persons https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/07-89375_Ebook%5B1%5D.pdf

USAID (2007) Examining the Intersection between Trafficking in Persons and Domestic Violence http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/Pnadi005.pdf

The London School of Hygiene & Tropical Medicine (2006) Stolen smiles: a summary report on the physical and psychological health consequences of women and adolescents trafficked in Europe <http://www.lshtm.ac.uk/php/ghd/docs/stolensmiles.pdf>

International Centre for Migration Policy Development (2007) Listening to Victims – Experiences of Identification, Return and Assistance in South-Eastern Europe http://www.icmpd.org/fileadmin/ICMPD-Website/ICMPD-Website_2011/Capacity_building/THB/Publications/Listening_to_Victims_large.pdf

Institutul Național de Statistică (2015) Femei și bărbați, parteneriat de muncă și de viață

Grunberg, L. (2005) Mass media despre sexe. Aspecte privind stereotipurile de gen în mass media din România, editura Tritonic

Burcea, S. (2016) Chipuri ale adolescenței în media. Cum sunt portretizate adolescentele în ziare, reviste și pe forumurile de profil, CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate <http://www.cpe.ro/wp-content/uploads/2016/03/Chipuri-ale-adolescentei-in-media.pdf>

CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate (2014) Opinii și percepții privind modul în care perspectiva de gen este integrată în prevederi, politici și acțiuni menite să prevină și să reducă fenomenul traficului pentru exploatare sexuală în România. Raport de cercetare calitativă.

Manuals of the Development of Common Guidelines and Procedures on Identification of Victims of Human Trafficking project, Euro TrafGuld